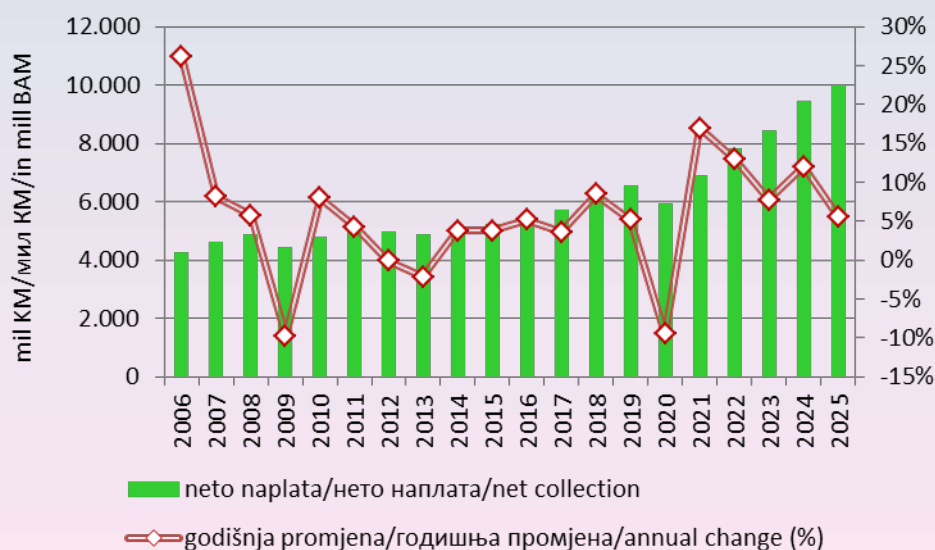

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

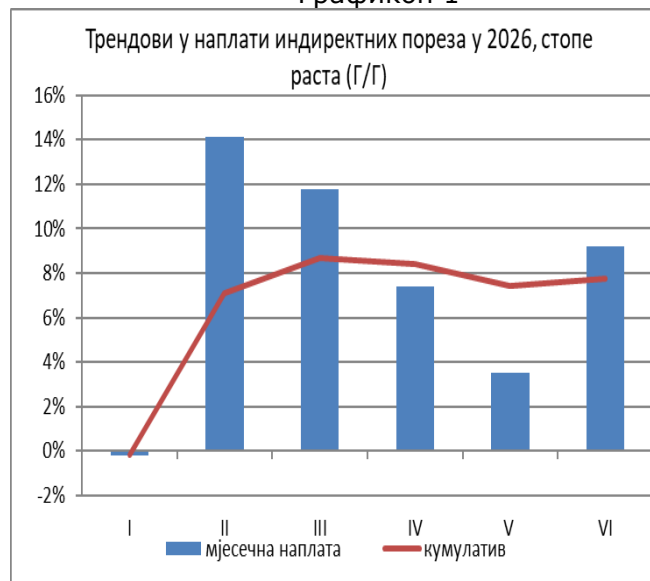
Broj
Број
Number **253/254**

juli/avgust 2026 – srpanj/kolovoz 2026 – јули/август 2026 – July/August 2026

Уз овај двоброј

Према прелиминарном извјештају о готовинском току на ЈР УИО у јуну 2026. је наплаћено 1,114 млрд КМ бруто прихода од индиректних пореза, што је за 80,3 мил КМ више него у истом мјесецу 2025. Исплате поврата су биле незнатно веће, те је нето наплата индиректних пореза износила 941,2 мил КМ, што представља раст од 9,2% у односу на јуни 2025. На нивоу првог полугодишта 2026. бруто приходи од индиректних пореза су износили 6,077 млрд КМ. Исплате поврата су биле мање за 31 мил КМ, те је остварена нето наплата индиректних пореза у износу од 5,015 млрд КМ. У првом полугодишту 2026. остварен је раст нето прихода од индиректних пореза од 7,7%, односно наплаћено је 360,1 мил КМ више у поређењу са истим периодом 2025.

Графикон 1

Графикон 2

Из упоредног прегледа нето наплате индиректних пореза могу се уочити два периода (Графикон 1). У јануару 2026. је остварен нулти раст, а у наредних пет мјесеци стопа раста кумулативне наплате се креће у распону 7,1% (фебруар) и 8,7% (март). Колебање мјесечних стопа раста се одразило и на ефекте наплате у апсолутном износу (Графикон 2). Енергетска криза, узрокована ратом са Ираном, довела је до великог пада наплаћених прихода од акциза на деривате нафте и, посљедично, путарине, у априлу и мају 2026., што је дјелимично компензовано неочекиваним растом нето ПДВ-а. Антикризна политика опорезивања деривата нафте била је у фокусу јавности БиХ у марту и априлу, кад су малопродајне цијене дизела достигле свој историјски максимум. У Билтену објављујемо анализу ефеката мјера у чланицама ЕУ, из којих се могу извући поуке корисне за вођење антикризне акцизне политике у БиХ у будућим енергетским кризама.

др. Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Утицај смањења акциза на дизел у ЕУ у периоду март – април 2026 на малопродајне цијене дизела	2
Анализа прихода од акциза на безалкохолна пића и текући трендови	13

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Утицај смањења акциза на дизел у ЕУ у периоду март – април 2026 на малопродајне цијене дизела

(аутор: др Динка Антић)

Избијањем рата на Блиском истоку крајем фебруара 2026. снажно је погођено тржиште енергената, на првом мјесту нафтних деривата. Прекид опскрбе Европе досадашњим морским рутама довео је до наглог раста цијена енергената након што су се исцрпили залихе које су набављене прије избијања кризе. У циљу ублажавања раста цијена деривата нафте, које се преноси и на цијене осталих добара и услуга, државе користе различите мјере, између осталог и смањење акциза на деривате нафте.

У Босни и Херцеговини, од појаве кризе, стално се у фокусу јавности налази иницијатива о привременом укидању или смањењу акциза на деривате нафте¹. Одјељење је приликом израде априлских средњорочних пројекција прихода од индиректних пореза процијенило потенцијалне статичке ефекте укидања акциза на деривате нафте на мјесечној основи, те остале динамичке импликације. Уједно су побројане и остале импликације и препреке имплементацији такве пореске мјере².

Један од аргумената заговорника укидања акциза на деривате нафте у БиХ је био да је то пракса многих земаља, поготово чланица ЕУ. Да би се могло утврдити да ли се ради о ефикасној пракси потребна је дубинска анализа. Анализа акцизне политике чланица ЕУ у вријеме рата на Блиском истоку темељи се на подацима Европске комисије прикупљених од чланица. Ограничена је на дизел, с обзиром на низак удио бензина у укупној потрошњи погонских горива. Подаци укључују кретање стопе акцизе на дизел, кретање стопе ПДВ-а и просјечне пондерисане малопродајне цијене дизела у периоду јануар - април 2026. Анализа има за циљ да покаже да ли је, и, ако јесте, у којој мјери смањење пореског оптерећења дизела допринијело смањењу просјечне пондерисане малопродајне цијене овог погонског горива.

ОПОРЕЗИВАЊЕ ДЕРИВАТА НАФТЕ У ЕУ

Пореско оптерећење деривата нафте укључује акцизе и ПДВ-е. У сврху компарација опорезивања деривата нафте у БиХ са чланицама ЕУ структура пореског терета деривате нафте у БиХ укључује акцизу, путарину и ПДВ-е. У сврху компарације стопе акцизе узимају се заједно акциза и путарина, јер путарина *de facto* представља акцизу која има специфичну расподјелу. Она дијелом припада буџетима, а дијелом има намјенски карактер, за финансирање изградње аутопутева и осталих путева³. Сврха путарине је ирелевантна за анализу акциза на деривате нафте.

Имајући у виду да системи ПДВ-а у чланицама ЕУ укључују систем стопа – стандардну, паркинг, снижене стопе, а неке и нулту, код опорезивања деривата нафте у чланицама се углавном примјењује стандардна стопа ПДВ-а. Стопе ПДВ-а у чланицама на енергенте се

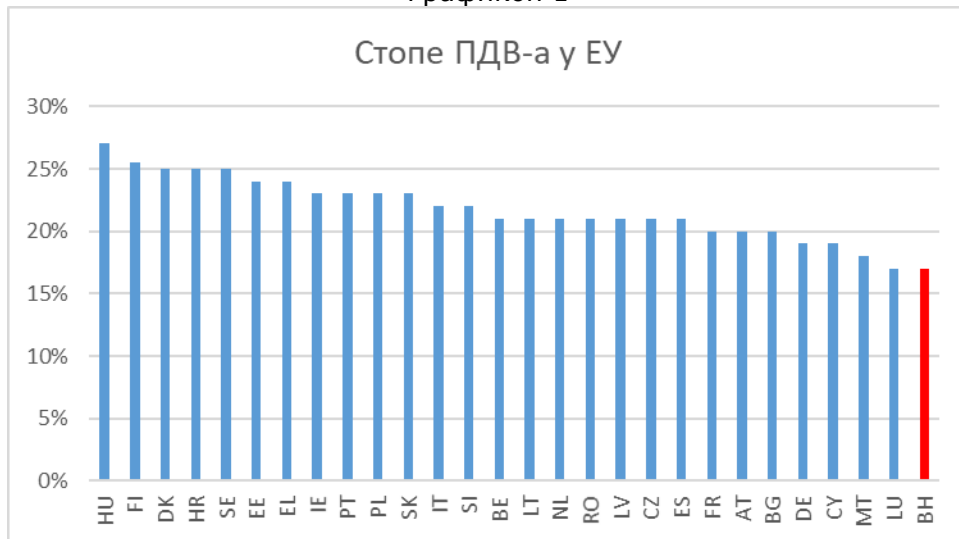
¹ Измјене Закона о акцизама којима се омогућава да се акцизе привремено укину на приједлог Савјета министара у периоду од шест мјесеци усвојене су у Представничком дому Парламента БиХ 16/3/2026. За примјену измјена Закона потребно је да их усвоји и Дом народа.

² Више о томе у пројекцијама прихода од индиректних пореза за период 2026-2029, поглавље IV – Ризици, ОМА Билтен бр. 251/252, мај/јуни 2026, www.oma.uino.gov.ba.

³ "Буџетска" путарина од 0,15 КМ/л заједно са наплаћеним ПДВ-ом, приходима од акциза и царине, чини танк прихода од индиректних пореза за финансирање свих нивоа влада у БиХ. Уведена је од стране ентитета још 2002., нешто касније и од стране Брчко Дистрикта, да би реформом система индиректног опорезивања била 1/1/2005 преузета у јединствени Закон о акцизама у БиХ и задржала се у новом Закону из 2009. Намјенска путарина је уведена у БиХ новим Законом о акцизама 1/7/2009 у износу од 0,10 КМ/л. Измјенама Закона од 1/2/2018 намјенска путарина је повећана на 0,25 КМ/л. У Графиконима 1, 2 и 3 за БиХ је скраћеница "ВН".

крећу од 17% у Луксембургу до 27% у Мађарској (Графикон 1⁴). Компарација са БиХ показује да БиХ има најнижу стопу ПДВ-а у односу на све чланице, са изузетком Луксембурга.

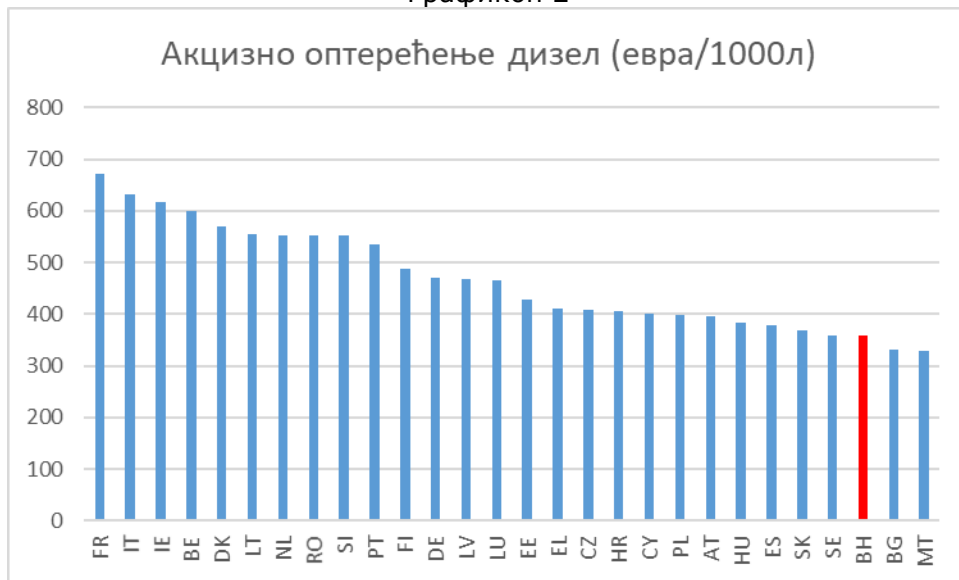
Графикон 1

Извор: База података Европске комисије (TEDB) на дан 1/1/2026; приказ аутора

Све чланице ЕУ, као и земље које су кандидати за чланство, требају примјењивати минималне стандарде опорезивања акцизом. Када се ради о дериватима нафте минимална акциза за дизел и керозин износи евра 330, а за безоловни бензин евра 359, исказано за 1000 литара. Према посљедњим подацима о висини стопе акцизе на дизел у чланицама, прије избијања рата са Ираном, највишу стопу акцизе на дизел има Француска евра 690,2/1000 литара, а најнижу Малта и Бугарска на нивоу минимума ЕУ. Акцизно оптерећење дизела у БиХ чини акциза од 0,30 КМ / л и путарина од 0,40 КМ / литри, што, прерачунато према стандардима ЕУ, износи евра 357,9 за 1000 литара (Графикон 2).

Графикон 2

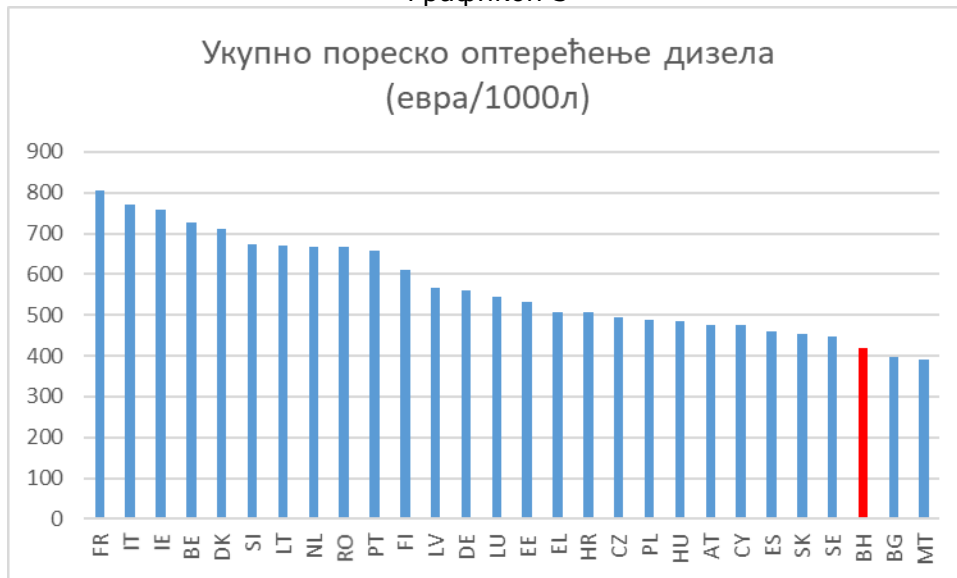

Извор: База података Европске комисије (TEDB) на дан 1/1/2026; приказ аутора

⁴ У графиконима се користе уобичајене скраћенице за чланице: AT-Аустрија, BE-Белгија, BG-Бугарска, CZ-Чешка, CY-Кипар, DE-Њемачка, DK-Данска, EE-Естонија, EL-Грчка, ES-Шпанија, FI-Финска, FR-Француска, HR-Хрватска, HU-Мађарска, IE-Ирска, IT-Италија, LV-Летонија, LT-Литванија, LU-Луксембург, MT-Малта, NL-Холандија, PL-Пољска, PT-Португал, RO-Румунија, SE-Шведска, SI-Словенија, SK-Словачка.

Слична је ситуација и када се ради о укупном пореском оптерећењу дизела, укључујући акцизу и припадајући ПДВ-а, са нијансама у позицији чланица због разлика у стопама ПДВ-а (Графикон 3).

Графикон 3

Извор: База података Европске комисије (TEDB) на дан 1/1/2026; приказ аутора

ОДГОВОР ЧЛАНИЦА НА ЕНЕРГЕТСКУ КРИЗУ

У циљу ублажавања раста цијена деривата нафте и сузбијања растуће инфлације чланице ЕУ користе различите мјере, економске и фискалне. У сфери економских мјера оне које су имале робне резерве интервенисале су на тржишту повећавајући понуду деривата по нижим цијенама или су смањиле марже дистрибутерима деривата. Поред економских најчешће се користе фискални инструменти: смањење пореског оптерећења деривата нафте (акцизе и ПДВ-а) или буџетски, субвенције и дотације, циљано према угроженим секторима (нпр. пољопривреда, транспорт) или појединцима. Све мјере су привременог карактера, у очекивању брзог смиривања ратних тензија и постизања мировног рјешења између главних актера.

Према подацима Европске комисије од 27 чланица привремено смањење акциза на дизел је увело укупно 12 чланица, од којих су двије увеле мјеру која подразумева комбинацију смањења акцизе и смањења стопе ПДВ-а. Након почетног шока сљедећих осам чланица је у другом дијелу марта 2026. смањило акцизе на дизел: Шпанија, Хрватска, Мађарска, Ирска, Италија, Пољска, Португал и Словенија. У априлу су акцизе смањиле сљедеће чланице: Аустрија, Чешка, Литванија и Румунија. Смањење акциза је ишло највише до висине минималне акцизе ЕУ од евра 330/1000 литара. Два су разлога за такву политику. Да би се смањила стопа акцизе испод минималне акцизе ЕУ потребна је сагласност Европског савјета и Комисије. Из тог разлога измјене стопе акциза су спроводиле чланице са вишим стопама акцизе које су имале простора за смањење, за разлику од оних чија је акциза на дизел на нивоу или врло близу минималне акцизе ЕУ, као што је случај и са БиХ. Друго, потребно је водити рачуна и о буџетским импликацијама резања прихода од акциза.

Занимљив је случај Мађарске и Португала који су у мјесец дана (друга половина марта – прва половина априла) чак пет пута мијењали стопе акцизе на дизел. Ради се о “измјенама”, јер су се дешавала и повећања и смањења, у врло кратким временским интервалима, као да су се вршила седмична прилагођавања ситуацији на тржишту нафте. Шпанија и Пољска су комбиновале смањење акциза и смањење стопе ПДВ-а. Укупно смањење стопе акцизе на

дизел на крају априла 2026. у односу на почетак 2026.године у чланицама које су смањиле акцизу приказано је на Графикону 4.

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); израчун и приказ аутора

Највеће смањење је било у Италији, близу 30%, потом у Словенији и Ирској. Најмање смањење је било у Литванији. Већина чланица које су приступиле измјенама акцизне политике смањиле су стопу акцизе у распону између 10% и 20%.

Коначно, у борби са високим цијенама деривата и растућом инфлацијом Хрватска је крајем априла 2026. увела "пливајући" ПДВ-е, који подразумијева давање овласти Влади Хрватске да у кризним ситуацијама мијења стопу ПДВ-а на деривате нафте без измјене Закона о ПДВ-у.

Преосталих 15 чланица није мијењало стопу акцизе на деривате нафте након избијања рата са Ираном. Почетком 2026. године пет чланица је имало редовно повећање или мање корекције акцизе на дизел, а Шведска је значајније смањила акцизу. Преостале чланице нису мијењале акцизе дужи низ година⁵.

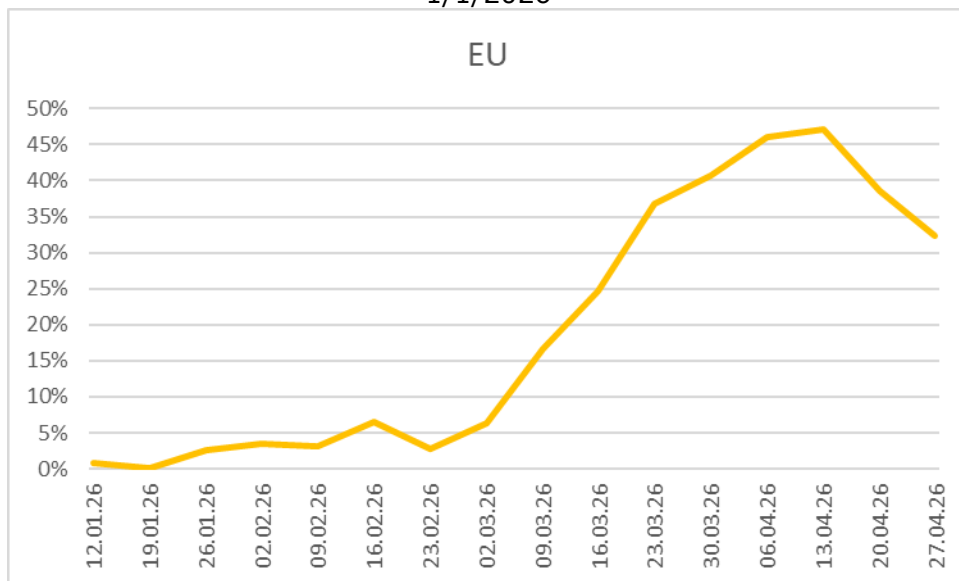
ИМПЛИКАЦИЈЕ ИЗМЈЕНА ПОРЕСКИХ ПОЛИТИКА НА КРЕТАЊЕ МАЛОПРОДАЈНИХ ЦИЈЕНА ДЕРИВАТА НАФТЕ

Очекивало се да ће смањење акциза на дизел довести до смањења малопродајних цијена дизела, максимално за износ укинутог дијела акцизе и припадајућег ПДВ-а.

Да би се донијели одређени закључци потребно је сагледати кретање просјечне пондерисане малопродајне цијене дизела, са укљученим порезима, у цијелој ЕУ (Графикон 5). Примјећује се снажан успон од почетка марта до половине априла када раст малопродајних цијена дизела достиже максимум и од тада наступа силазни тренд, који може бити посљедица глобалног смањења цијена нафте на свјетском тржишту, након покренутих мировних преговора између САД и Ирана, као и националних мјера које су доносиле чланице, економских и фискалних, од којих је смањење акциза мјера коју је јавност подржавала.

⁵ Малта је посљедњи пут мијењала акцизу 2016., Грчка 2017., Финска 2021., Њемачка 2023., Белгија, Кипар и Словачка 2024., а Данска 2025.

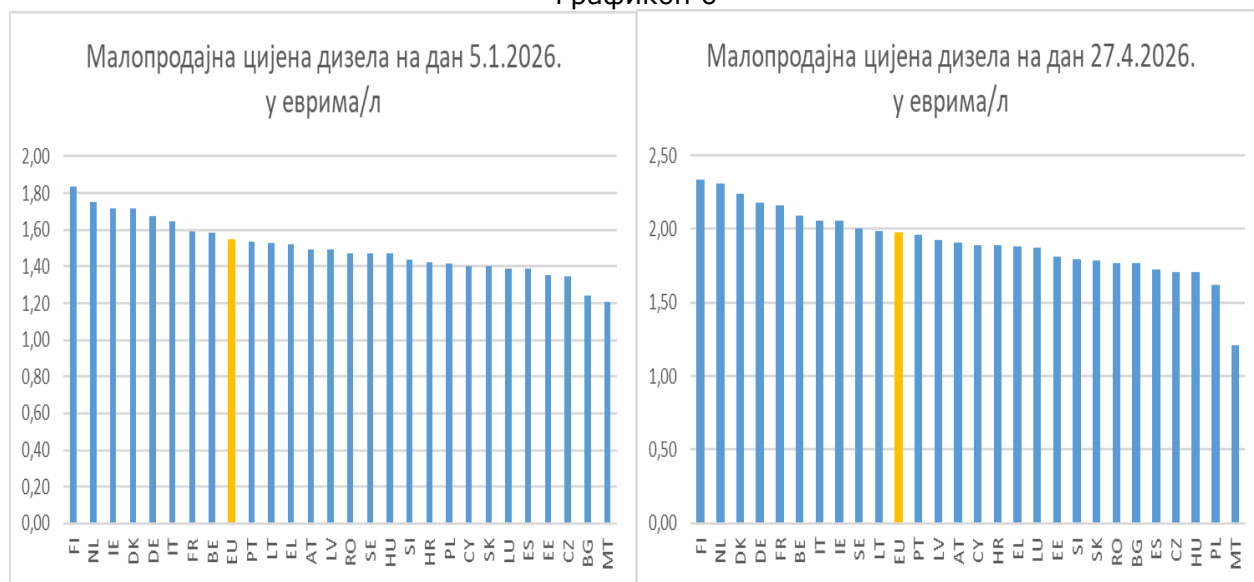
Графикон 5: Раст просјечне пондерисане малопродајне цијене дизела у ЕУ у односу на 1/1/2026

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); израчун и приказ аутора

Међутим, треба имати у виду да су велике и развијене чланице ЕУ, са доминантном потрошњом енергената, углавном задржале стопе акције на нивоу прије кризе, што у великој мјери утиче на кретање цијена на нивоу ЕУ. То се јасно види из компарације малопродајних цијена у чланицама на почетку 2026. године и на крају априла (Графикон 6). Крајем априла просјечна пондерисана малопродајна цијена дизела у ЕУ је износила евра 2,09/л (Графикон 6, десно), што је за 32% више него на почетку године (Графикон 6, лијево). Може се закључити да је крајем априла више чланица са цијенама изнад просјека ЕУ.

Графикон 6

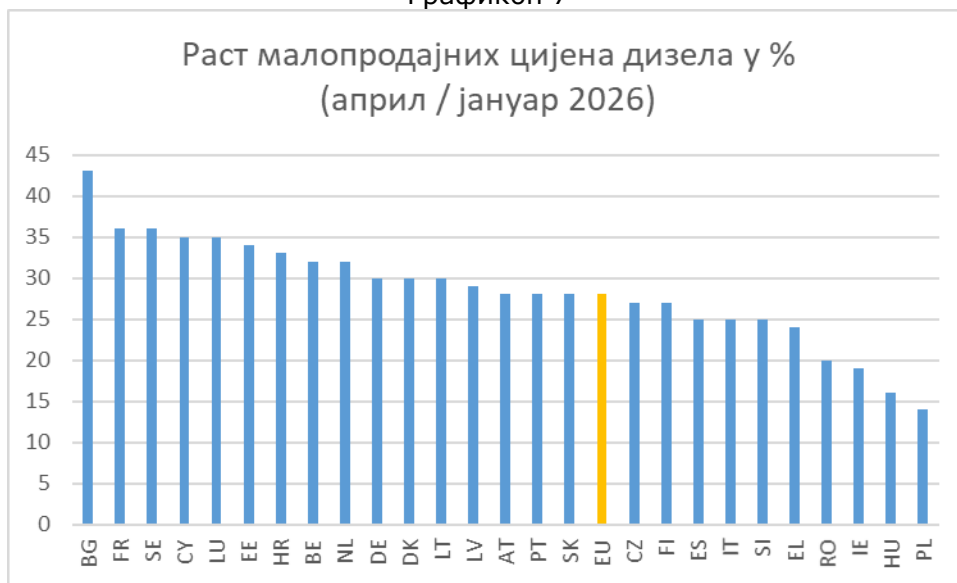

Извор: База података Европске комисије (TEDB); приказ аутора

Највећи раст малопродајних цијена дизела у прва четири мјесеца је имала Бугарска, потом развијене чланице ЕУ-15 (Графикон 7). Изненађује висок раст цијене дизела у Хрватској. С друге стране, најнижи раст малопродајних цијена дизела је имала Малта, потом Пољска и Мађарска. Суперниска цијена дизела на Малти у јеку енергетске кризе резултат је комбинације три фактора: акције у висини минимума ЕУ, ниске стопе ПДВ-а од 18% и

обилних владиних субвенција из буџета. На тај начин је терет кризе пренесен са дистрибутера (уколико би се смањиле марже) и директних потрошача (преваљивањем на продајне цијене) на цијело друштво⁶.

Графикон 7

Извор: База података Европске комисије (TEDB); израчун и приказ аутора

Треба имати у виду приликом анализе трендова у чланицама да у ЕУ постоји велики број рафинерија, што има позитивне ефекте на цијене деривата нафте у чланицама у којима се налазе, за разлику од оних чланица које зависе од увоза деривата нафте⁷.

Исто тако, важна је и почетна позиција, базна цијена на почетку године. Виша базна цијена код компарација даје мању стопу раста. То је од важности код сагледавања ефекта смањења пореског оптерећења у Шпанији и Пољској, које је, поред смањења акциза, укључивало и драстично смањење стопе ПДВ-а, који је *ad valorem* порез и креће се зависно од висине продајне цијене (Графикон 8). Обје земље су акцизу на дизел смањиле на минимум ЕУ (евра 330/1000 литара). Укупно смањење акциза на дизел у Шпанији је износило 12,9%, а у Пољској 16,5%. Шпанија је стопу ПДВ-а смањила са 21% на 10%, а Пољска са 23% на само 8%. Сличну мјеру је Пољска уводила и у 2022. због енергетске кризе изазване ратом у Украјини.

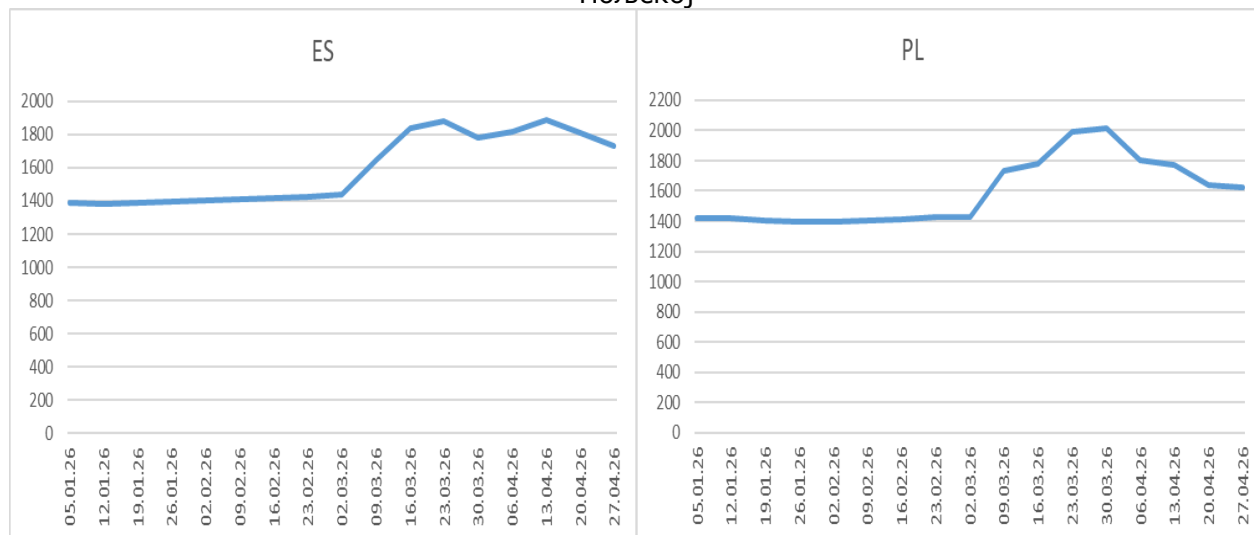
Драстично резање пореза у ове двије чланице је произвело различите ефекте. Шпанија (Графикон 8, лијево) је порезе на дизел смањила 23/3/2026. Цијена дизела у Шпанији је након тога мало пала, да би поновно порасла до максимума половином априла, а од тада је у паду, што одговара тренду у ЕУ. Пољска (Графикон 8, десно) је порезе смањила седам дана касније, 30/3/2026., што је тада био и максимални ниво раста цијена. Након тога цијене су у паду, дијелом и због укупног тренда у ЕУ, који је посљедица глобалних трендова на тржишту нафте. Ефекат резања *ad valorem* пореза се види из калкулације просјечне пондерисане цијене дизела у обје чланице на почетку године и крајем априла 2026. У апсолутном износу смањење стопе ПДВ-а на дизел је имало двоструко већи ефекат на ниво цијена дизела од смањења акциза⁸.

⁶ Према процјенама Владе без субвенција цијена дизела би била већа чак за евра 0,45/л. <https://www.independent.com.mt/articles/2026-03-08/local-news/Fuel-would-be-up-to-45-more-expensive-without-government-subsidies-Abela-says-6736287833>.

⁷ Према доступним подацима само шест чланица ЕУ нема рафинерије нафте. Извор: www.concawe.eu

⁸ Укупни губитак прихода у просјеку на литри дизела у Шпанији је био евра 0,14/л, од чега ПДВ-а евра 0,09/л, а у Пољској евра 0,21/л, од чега ПДВ-а евра 0,14/л.

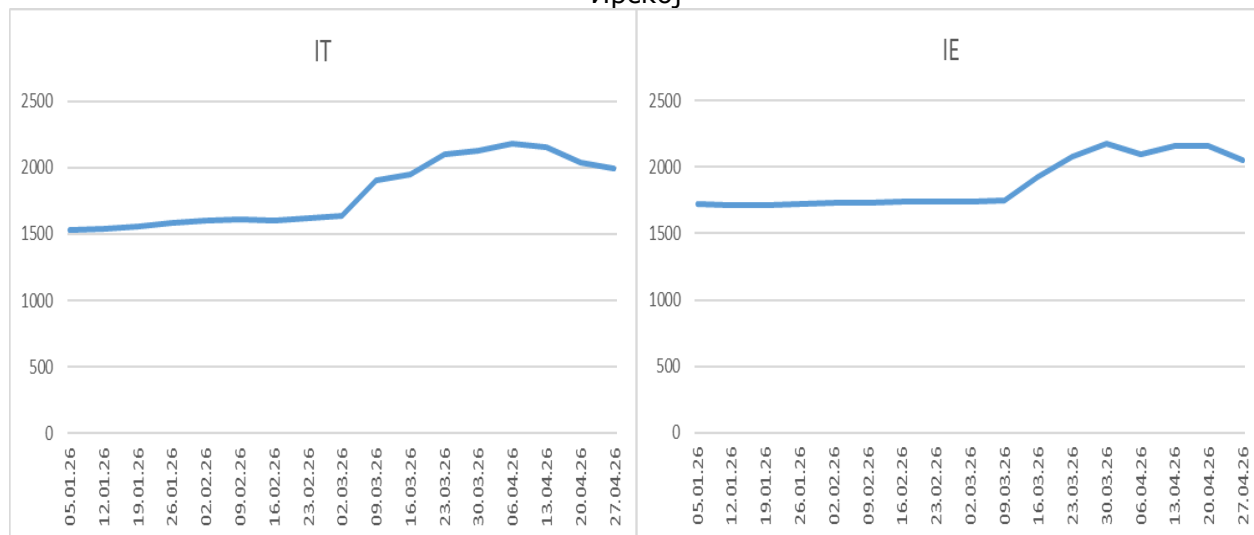
Графикон 8: Просјечна пондерисана малопродајна цијена дизела (евра/1000л) у Шпанији и Пољској

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); приказ аутора

Италија и Ирска су смањиле акцизе на дизел 16/3, односно 25/3/2026. Смањење акциза у Италији је износило 29,7%, а у Ирској 23,9%. Међутим, након смањења акциза примјетан је наставак тренда раста цијена у обје земље, вјероватно, узрокован погоршањем на свјетском тржишту, али се не смије одбацити ни лоша пракса трговаца да при смањењу пореза ефекат на цијене буде мањи од укинута пореског терета. У Италији су цијене наставиле расти као да није било смањења акциза (Графикон 9, лијево), те су почеле падати тек у другој половини априла. Слично је и у Ирској (Графикон 9, десно).

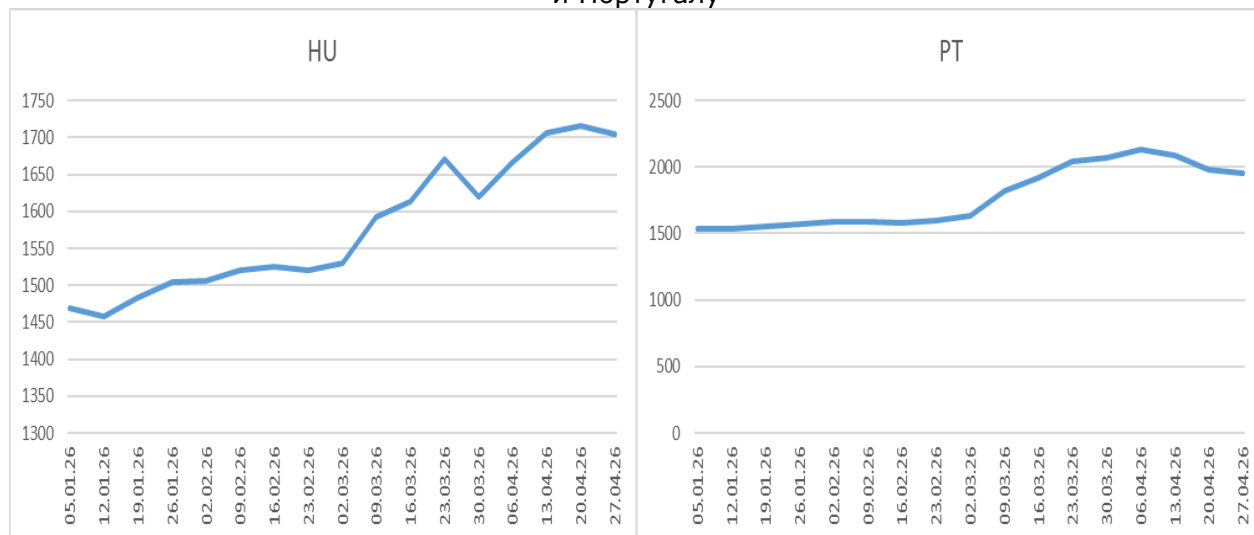
Графикон 9: Просјечна пондерисана малопродајна цијена дизела (евра/1000л) у Италији и Ирској

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); приказ аутора

Слична је ситуација и у Мађарској и Португалу, који су смањивали акцизе у неколико наврата, укупно 12,9% у Мађарској и 16,6% у Португалу. Највеће смањење акциза у Мађарској је било 23/3, накратко иза тога су цијене дизела пале, али су поновно расле, без обзира на наредна три мања смањења акцизе (Графикон 10, лијево). Слично, Португал је смањивао акцизе у пет наврата, највише 16/3, но, то, очигледно није имало ефекта на цијене, које су, напротив, почеле расти до друге половине априла (Графикон 10, десно).

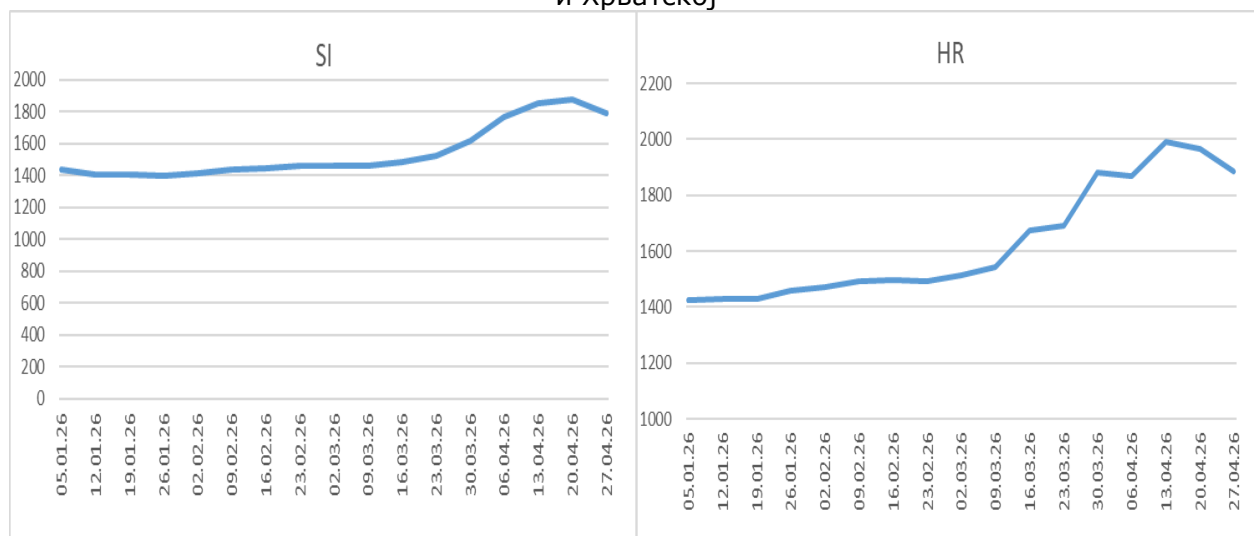
Графикон 10: Просјечна пондерисана малопродајна цијена дизела (евра/1000л) у Мађарској и Португалу

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); приказ аутора

Анализа кретања цијена дизела у нама најближим чланицама Словенији и Хрватској показује сличан образац као и у горе наведеним чланицама које су смањиле акцизе на дизел. Словенија је смањивала акцизе у два наврата 16/3 и 24/3, укупно за 24,8%. Кретање цијена (Графикон 11, лијево) показује да то није имало никакав утицај на цијене, штавише, цијене су расле до максимума половином априла, као и у цијелој ЕУ. Вјероватан разлог је тај што је смањење било евра 0,11/л, што је брзим растом улазних цијена лако компензовано. Хрватска (Графикон 11, десно) је 30/3 смањила акцизе за 18,7% (или за евра 0,08/л), што је уз друге економске мјере (смањење марже дистрибутера нафте и ограничавање продајних цијена) имало за посљедицу благи пад цијена почетком априла. Међутим, ограничавање слободног формирања цијена је довело до смањења понуде дизела, поготово за пољопривреду, и несташица. Тренд раста цијена је настављен до максимума половином априла, да би потом цијене пале као и у другим чланицама ЕУ.

Графикон 11: Просјечна пондерисана малопродајна цијена дизела (евра/1000л) у Словенији и Хрватској

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); приказ аутора

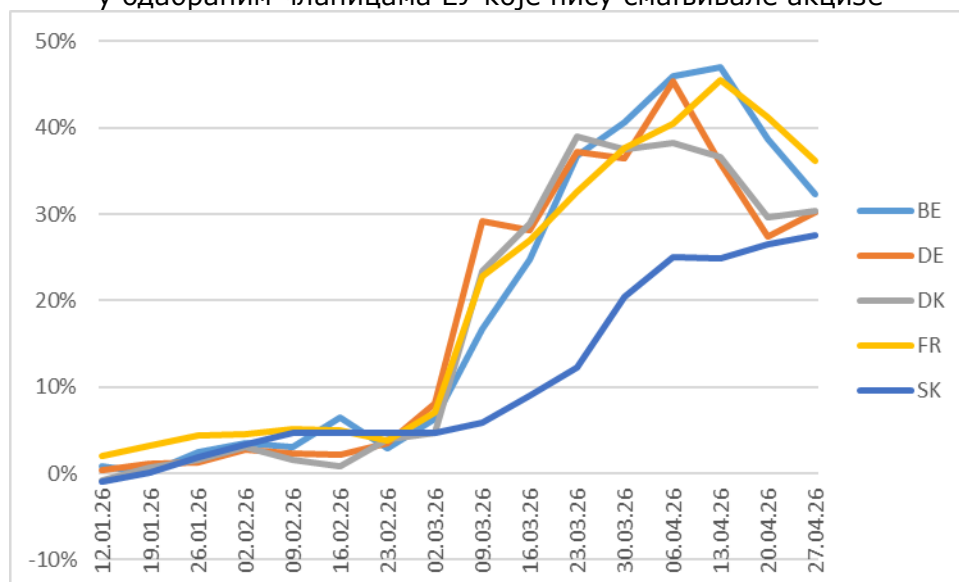
ЗАКЉУЧЦИ АНАЛИЗЕ

Анализа политике опорезивања дизела у ЕУ у периоду јануар – април 2026, показала је да је од 27 чланица 12 чланица прибјегло смањивању акцизе, од којих су двије драстично смањиле стопу ПДВ-а на деривате нафте.

Ефекат смањења акциза на цијене дизела је тешко процијенити јер су чланице предузимале и друге фискалне и нефискалне мјере. Важни фактори који су утицали на стопу раста цијена дизела јесте основица за поређење, извори снабдијевања (сопствена производња, увоз из ЕУ или увоз из трећих земаља), висина затечених залиха у вријеме избијања рата са Ираном, кретање цијена на свјетском тржишту нафте.

Просјечна пондерисана малопродајна цијене дизела на нивоу ЕУ је расла до средине априла, са максимумом од 37% раста. У другој половини априла, под утицајем почетка мировних преговора, цијене дизела почињу падати. Цијене дизела у чланицама које нису смањивале стопе акциза су очигледно детерминисале трендове на нивоу ЕУ (Графикон 12). Пад цијена у другој половини априла је резултат глобалног пада цијена дизела, осим код неколицине земаља (нпр. Словачка), што, вјероватно, зависи од извора и претходно уговорених услова снабдијевања.

Графикон 12: Раст просјечне пондерисане малопродајне цијене дизела у односу на 1/1/2026 у одабраним чланицама ЕУ које нису смањивале акцизе

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); израчун и приказ аутора

Анализа је показала да је смањење акциза углавном производило краткорочни ефекат смањења цијена, који је убрзо анулиран растом улазних цијена дизела. Међутим, треба имати у виду да је смањење акциза, с обзиром на економску снагу већине чланица које их је примијенило, било јако ниско, тако да се неки значајнији ефекти нису ни могли очекивати. Највеће смањење је увела Италија, евра 0,20/л, а већина чланица је смањила акцизе за евра 0,05/л – евра 0,10/л (Графикон 13).

Графикон 13: Укупно смањење акциза у чланицама ЕУ (евра/1000л)

Извор: База података Европске комисије (TEDB, Oil Bulletin); израчун и приказ аутора

Имајући у виду иницијативе у БиХ да се укине акциза на дизел (КМ 0,30/л) у цијелости треба истакнути да је смањење акциза у 12 чланица ЕУ, осим у Италији (ЕУР 0,20/л) и Пољској због драстичног смањења стопе ПДВ-а на дизел, мање од смањења које се тражи у БиХ. Очигледно да се ни много развијеније чланице нису могле одрећи значајнијег износа пореских прихода од акциза и припадајућег ПДВ-а, чак и у вријеме глобалних нафтних шокова.

Из анализе политике опорезивања дизела у ЕУ у периоду март – април 2026 се може закључити сљедеће:

- Без обзира на цјеновне шокове и раст инфлације примаран циљ чланицама ЕУ је континуирано финансирање буџета;
- Други примарни циљ је поштивање минималних стандарда ЕУ, тако да се водило рачуна да нове (ниже) стопе акциза на дизел не буду ниже од минималне акцизе ЕУ од евра 330/1000л;
- Смањење акциза на дизел, с обзиром на развијеност чланица и висину базне акцизе, је симболично, тако да не изненађује да су се ефекти брзо "истопили" због раста улазних цијена;
- Пореско оптерећење деривата нафте је микс двије врсте пореза: специфичне акцизе и *ad valorem* ПДВ-а, који имају различите импликације у околностима када улазне цијене расту. ПДВ-е, због свог *ad valorem* карактера, са растом набавних цијена све више оптерећује продајну цијену у апсолутном износу (чак и ако се акцизе у потпуности укину), за разлику од специфичног карактера акцизе, која са растом продајних цијена има све мањи значај у структури продајне цијене. Анализа је показала да већи ефекат на цијене има снижавање стопе ПДВ-а на дизел, као *ad valorem* пореза, од смањења акциза, као специфичног пореза;
- У вријеме великих енергетских криза националне пореске мјере су недовољне за ублажавање негативних ефеката на цијене, те би се требало фокусирати на циљане буџетске инструменте и економске мјере које ће дјеловати у правцу смањења зависности од деривата нафте;

- Чињеница да је до значајног смањења цијена дошло након почетка мировних преговора (друга половина априла) указује на велику сензитивност свјетског тржишта нафте на неекономске факторе, те се може извести закључак да екстерни фактори, поготово политички, који нису под утицајем националних влада, имају највећи утицај на помјерање цијена деривата нафте.

ПОУКЕ ЗА БИХ

Компарација пореске политике у БиХ и чланицама ЕУ није једноставна. Постоје фактори који детерминишу и усмјеравају пореске мјере, а који на различите начине дјелују у БиХ и осталим земљама.

Прво, потребно је узети у обзир почетни ниво пореског оптерећења деривата нафте у БиХ и чланицама ЕУ (прије избијања рата). Стопа акциза на дизел у БиХ, укључујући и путарину, је на нивоу минималне акцизе на дизел у ЕУ и далеко је мања од стопа акциза у већини чланица.

Друго, значај акциза за финансирање буџета у БиХ је велики. Смањење акциза, којему су прибјегле неке од чланица, због симболичног износа у поређењу са високим стопама акцизе и ПДВ-а у чланицама, оставља довољно прихода за финансирање буџета, за разлику од БиХ, која би се морала у потпуности одрећи прихода од акциза и припадајућег дијела ПДВ-а.

Треће, потпуно се из вида губи оперативни дио укидања и поновног враћања акциза, који у БиХ представља сложену правну и административну операцију, за разлику од ЕУ у којој постоји ефикасан електронски систем (EMSC)⁹ за надзор кретања акцизних производа, укључујући и деривата нафте, кроз ЕУ.

Четврто, потребно је имати у виду и фискалну архитектуру земље која детерминише систем одлучивања о политици индиректних пореза, укључујући и акцизну политику. За разлику од чланица ЕУ, које су фискално централизоване, без обзира да ли су унитарне или сложене земље, у којима су главне институције које одлучују о акцизној политици државна влада и државно министарство финансија, као предлагачи, и државни парламент, у БиХ је, сходно системском закону којим је спроведена реформа индиректног опорезивања, потребно постићи консензус између ентитета о измјенама политика ПДВ-а и акциза у оквиру Управног одбора Управе за индиректно опорезивање. Комплексност се не одражава само у сфери акцизне легислативе, већ и у сфери подијељених надлежности код имплементације пореских мјера, гдје је администрирање акциза на деривате надлежност УИО¹⁰, а контрола тржишта деривата нафте у надлежности ентитетских министарстава трговине.

⁹ Excise Movement and Control System

¹⁰ Искључива надлежност Сектора за царине УИО имајући у виду да се деривати нафте у цијелости увозе

Анализа прихода од акциза на безалкохолна пића и текући трендови

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

Увод

Акцизе представљају један од најзначајнијих инструмената система индиректног опорезивања у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) и важан извор јавних прихода. Поред фискалног значаја, акцизна политика омогућава континуирано праћење кретања на појединим тржиштима кроз анализу опорезивог промета и промјена у потрошњи одређених група производа. У том контексту, безалкохолна пића представљају специфичну категорију акцизних производа чија је наплата условљена различитим факторима, укључујући кретања потрошње, сезонске обрасце, тржишну структуру и динамику увоза.

Циљ анализе је сагледавање кретања прихода од акциза на безалкохолна пића у БиХ кроз годишњу, кварталну и мјесечну динамику наплате, с посебним освртом на разлике између прихода остварених од домаћих и увозних производа. Анализа је усмјерена на идентификацију кључних трендова, сезонских осцилација и промјена у структури наплате прихода, те на сагледавање карактеристика овог сегмента акцизних прихода у посматраном периоду. Праћење кретања прихода од акциза на безалкохолна пића омогућава детаљнији увид у промјене у опорезивом промету безалкохолних пића и пружа основ за континуирано праћење ефеката тржишних кретања на приходе од индиректних пореза у БиХ.

Методологија анализе

Анализа представља наставак претходно објављених анализа прихода од акциза на безалкохолна пића у БиХ¹¹ и заснована је на подацима Управе за индиректно опорезивање о наплаћеним приходима од акциза на безалкохолна пића. Посматрани подаци обухватају укупне приходе од акциза на безалкохолна пића, као и приходе остварене по основу домаћих и увозних производа.

Ради обезбјеђења упоредивости података и идентификације актуелних трендова, анализом је обухваћен период од 2021. године надаље. Из анализе је искључена 2020. година, коју су обиљежили значајни поремећаји привредних активности, међународне трговине и потрошње услед пандемије COVID-19, што би могло утицати на упоредивост резултата и интерпретацију дугорочних трендова.

За потребе анализе кориштене су методе дескриптивне статистике и анализе временских серија. Кретања прихода посматрана су на годишњем, кварталном и мјесечном нивоу, при чему су стопе раста израчунате поређењем са одговарајућим референтним периодом. Код годишње анализе кориштено је поређење са претходном годином, док су код кварталне и мјесечне анализе стопе раста израчунате у односу на исти период претходне године. Такав приступ омогућава идентификацију трендова у наплати, процјену интензитета промјена и уочавање сезонских образаца карактеристичних за промет безалкохолних пића.

Анализа је проведена кроз три временска нивоа посматрања:

- I. Годишња анализа обухвата период 2021–2025.¹² године и укључује преглед укупне наплате прихода од акциза на безалкохолна пића, прихода од акциза на домаћа и увозна безалкохолна пића, као и годишњих стопа раста за период 2022–2025. године.

¹¹ О политици опорезивања безалкохолних пића и наплати прихода од акциза на безалкохолна пића више у: Поповић, М. (2022). "Анализа наплате прихода од акциза на безалкохолна пића". ОМА билтен бр. 205/206. О кретањима наплате ових прихода и текућим трендовима више у: Поповић М. (2023, 2024 и 2025) "Анализа наплате прихода од акциза на безалкохолна пића и текући трендови". ОМА билтен бр. 217/218, 229/230 и 241/242.

¹² Посљедњи расположиви годишњи подаци

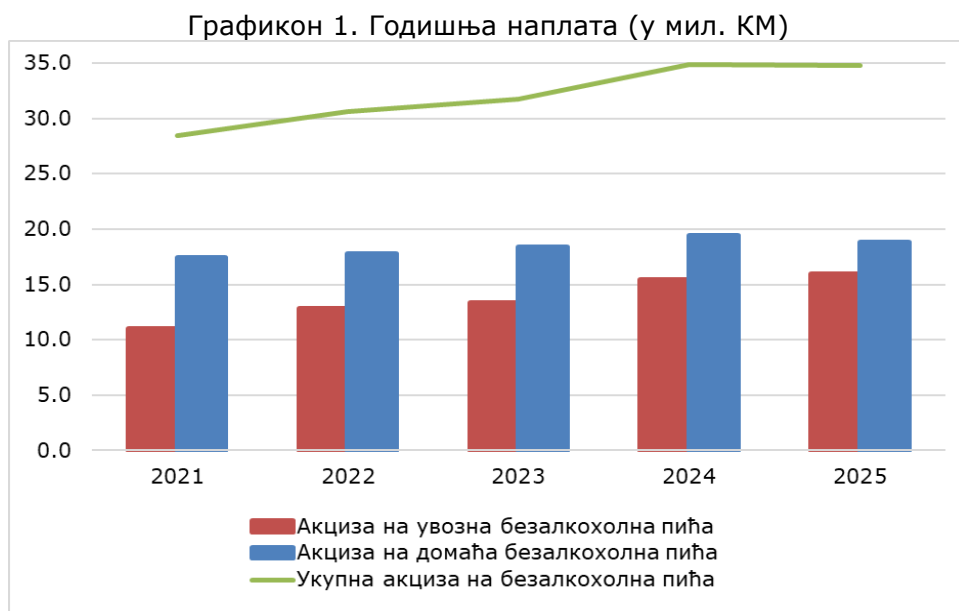
- II. *Квартална анализа обухвата период од првог квартала 2021. до првог квартала 2026.¹³ године и укључује преглед укупне наплате прихода од акциза на безалкохолна пића, прихода од акциза на домаће и увозне производе, те кварталних стопа раста за период од првог квартала 2022. до првог квартала 2026. године.*
- III. *Мјесечна анализа обухвата период од јануара 2021. до априла 2026.¹⁴ године и укључује преглед мјесечне наплате укупних прихода од акциза на безалкохолна пића, прихода од акциза на домаће и увозне производе, као и мјесечних стопа раста за период јануар 2022. – април 2026. године.*

Резултати анализе приказани су кроз апсолутне вриједности наплаћених прихода, стопе раста и структурне показатеље, с циљем пружања свеобухватног прегледа кретања прихода од акциза на безалкохолна пића и идентификације кључних трендова у овом сегменту индиректног опорезивања у БиХ.

1. Годишње кретање прихода од акциза на безалкохолна пића

Приходи од акциза на безалкохолна пића представљају релативно мали сегмент укупних прихода од акциза у БиХ. У посматраном периоду 2021–2025. године њихово учешће у укупним приходима од акциза кретало се око 2%, што је значајно мање у односу на приходе од акциза на дуванске прерађевине, нафтне деривате и алкохолна пића.

Графиконом 1 приказано је кретање прихода од акциза на безалкохолна пића у периоду 2021–2025. године, изражено у милионима КМ. Поред укупно наплаћених прихода, приказана је и структура наплате према поријеклу производа, односно приходи остварени од домаћих и увозних безалкохолних пића. Такав приказ омогућава сагледавање доприноса појединих сегмената тржишта укупним акцизним приходима, као и праћење промјена у њиховом релативном значају током времена.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Из графикона је видљиво да су укупни приходи од акциза на безалкохолна пића током цијелог посматраног периода задржали стабилан узлазни тренд. Укупна наплата повећана је

¹³ Посљедњи расположиви квартални подаци

¹⁴ Посљедњи расположиви мјесечни подаци

са 28,5 мил. КМ у 2021. години на око 34,9 мил. КМ у 2024. години, док је у 2025. години задржан приближно исти ниво наплате.

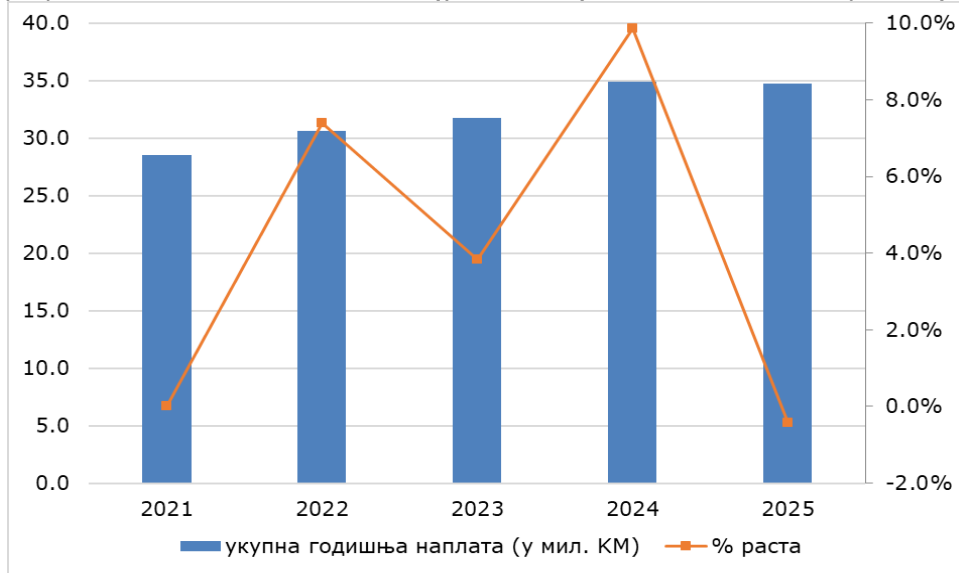
Посматрано према структури прихода, акцизе на домаћа безалкохолна пића чиниле су већи дио укупне наплате током цијелог периода. Приходи од акциза на домаће производе кретали су се од 17,5 мил. КМ у 2021. години до 19,5 мил. КМ у 2025. години. Истовремено, приходи од акциза на увозна безалкохолна пића повећани су са 11,0 мил. КМ на око 16 мил. КМ.

Подаци указују да су оба сегмента, домаћа и увозна безалкохолна пића, континуирано доприносила укупним приходима од акциза на безалкохолна пића, при чему је током цијелог посматраног периода евидентна већа наплата акциза на домаће производе у односу на увозне.

1.1. Годишње кретање укупних прихода од акциза на безалкохолна пића

Графиком 2 приказана је годишња наплата укупних прихода од акциза на безалкохолна пића у периоду 2021–2025. године, изражена у милионима КМ (лијева вертикална оса), као и годишње стопе раста наплате у периоду 2022–2025. године (десна вертикална оса).

Графикон 2. Годишња наплата (у мил. КМ) и годишња стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

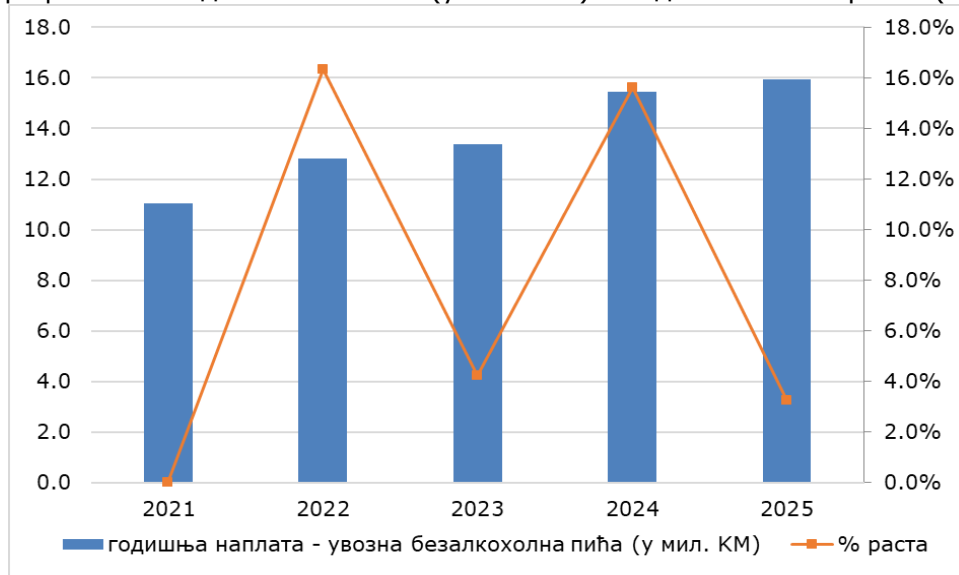
Подаци са Графикона 2 указују на континуиран раст укупних прихода од акциза на безалкохолна пића током готово цијелог посматраног периода. Посматрано према годишњим стопама раста, највеће повећање прихода забиљежено је у 2024. години, када је наплата била већа за 9,9% у односу на претходну годину. У 2022. години остварен је раст од 7,4%, док је у 2023. години стопа раста износила 3,8%. Након вишегодишњег раста, у 2025. години забиљежена је блага корекција укупне наплате, при чему су приходи били нижи за 0,4% у односу на 2024. годину.

Кретање годишњих стопа раста указује на присутне осцилације у динамици наплате, при чему је након успоравања раста у 2023. години уследило његово значајно убрзање током 2024. године, док је у 2025. години забиљежена стагнација укупних прихода од акциза на безалкохолна пића. Упркос благом паду у посљедњој години посматрања, ови приходи су остали на веома високом нивоу у односу на раније године, што потврђује стабилност овог сегмента акцизних прихода.

1.2. Годишње кретање прихода од акциза на увозна безалкохолна пића

Графиком 3 приказана је годишња наплата прихода од акциза на увозна безалкохолна пића у периоду 2021–2025. године, изражена у милионима КМ (лијева вертикална оса), као и годишње стопе раста ових прихода у периоду 2022–2025. године (десна вертикална оса).

Графикон 3. Годишња наплата (у мил. КМ) и годишња стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Приходи од акциза на увозна безалкохолна пића биљеже континуиран раст током цијелог посматраног периода. Посматрано према годишњим стопама раста, највеће повећање прихода забиљежено је у 2022. години, када је наплата била већа за 16,4% у односу на претходну годину. Слична динамика раста забиљежена је и у 2024. години, са стопом раста од 15,6%. У 2023. години раст прихода успорен је на 4,2%, док је у 2025. години износио 3,2%.

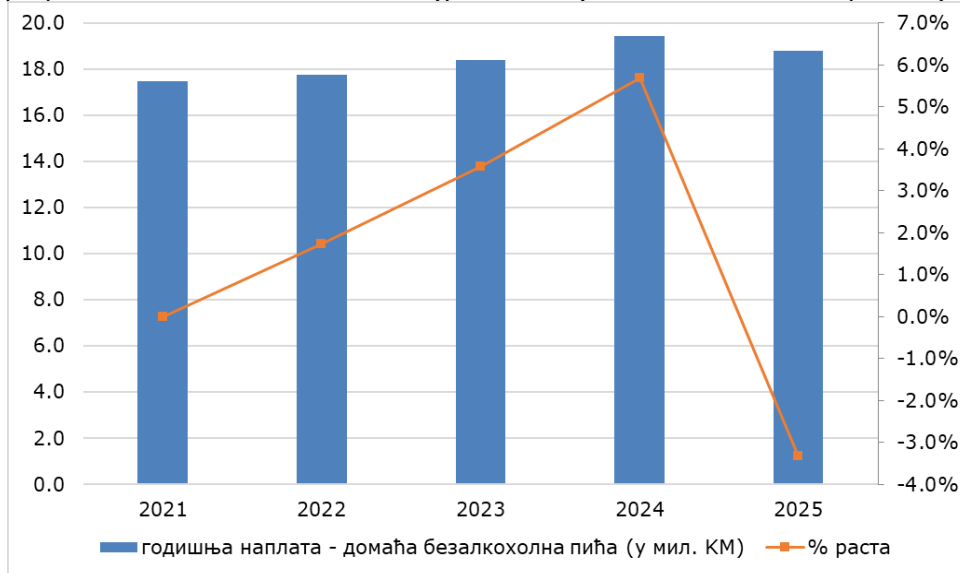
Подаци указују на стабилно повећање прихода од акциза на увозна безалкохолна пића током цијелог посматраног периода, иако је интензитет раста варирао од године до године. Истовремено, увозни производи остварују мањи удио у укупним приходима од акциза на безалкохолна пића у односу на домаће производе, али њихов значај у структури укупне наплате биљежи постепено повећање.

Кретање прихода и стопа раста указује да је раст прихода од акциза на увозна безалкохолна пића представљао један од важнијих извора повећања укупних прихода од акциза на безалкохолна пића у посматраном периоду.

1.3. Годишње кретање прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића

Графиком 4 приказана је годишња наплата прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића у периоду 2021–2025. године, изражена у милионима КМ (лијева вертикална оса), као и годишње стопе раста ових прихода у периоду 2022–2025. године (десна вертикална оса).

Графикон 4. Годишња наплата (у мил. КМ) и годишња стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Приходи од акциза на домаћа безалкохолна пића биљежили су континуиран раст од 2021. до 2024. године, док је у 2025. години забиљежено благо смањење наплате. Посматрано према годишњим стопама раста, наплата прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића повећана је за 1,7% у 2022. години, за 3,6% у 2023. години и за 5,7% у 2024. години у односу на претходну годину. Након трогодишњег периода раста, у 2025. години забиљежена је негативна стопа раста од 3,3%.

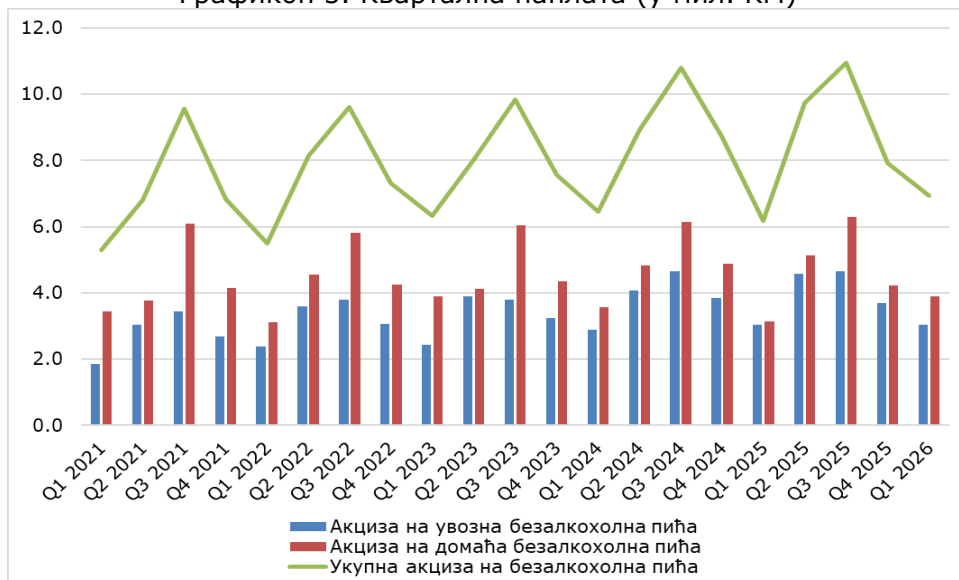
Подаци указују на релативно стабилно кретање прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића током цијелог посматраног периода. Иако су годишње стопе раста биле ниже у односу на стопе раста прихода од акциза на увозна безалкохолна пића, домаћи производи су током цијелог периода остваривали већи апсолутни износ наплаћених прихода и задржали доминантно учешће у структури укупних прихода од акциза на безалкохолна пића.

Истовремено, благо смањење прихода у 2025. години није значајније промијенило њихов положај у укупној структури наплате, будући да су приходи од акциза на домаћа безалкохолна пића и даље чинили највећи појединачни сегмент укупних прихода од акциза у овој групи производа.

2. Квартално кретање прихода од акциза на безалкохолна пића

Графиконом 5 приказана је квартална наплата прихода од акциза на безалкохолна пића у Босни и Херцеговини за период од првог квартала (Q1) 2021. године до првог квартала (Q1) 2026. године, изражена у милионима КМ. Поред укупних прихода од акциза на безалкохолна пића, приказана је и структура наплате према поријеклу производа, односно приходи од акциза на домаћа и увозна безалкохолна пића.

Графикон 5. Квартална наплата (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Квартални подаци указују на изражену сезоналност у наплати прихода од акциза на безалкохолна пића. Током цијелог посматраног периода највећи износи наплате редовно су остваривани у трећем кварталу, док су нижи нивои наплате углавном евидентирани у првом и четвртм кварталу.

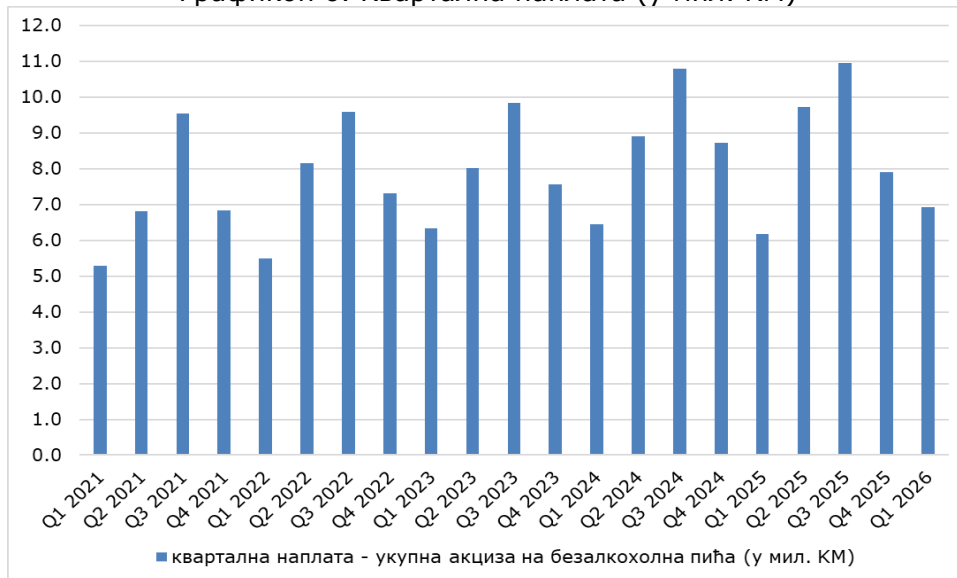
Истовремено, видљив је и постепен раст укупне кварталне наплате кроз посматрани период, при чему се повећање прихода може уочити код домаћих и увозних безалкохолних пића. Таква кретања указују на дугорочни тренд раста овог сегмента акцизних прихода, уз истовремено присуство изражених сезонских осцилација које карактеришу тржиште безалкохолних пића.

Уочени сезонски образац присутан је током цијелог анализираног периода, што потврђује да сезоналност представља један од кључних фактора који утичу на динамику кварталне наплате прихода од акциза на безалкохолна пића.

2.1. Квартално кретање укупних прихода од акциза на безалкохолна пића

Графиконом 6 приказана је квартална наплата укупних прихода од акциза на безалкохолна пића за период Q1 2021–Q1 2026. године, изражена у милионима КМ.

Графикон 6. Квартална наплата (у мил. КМ)

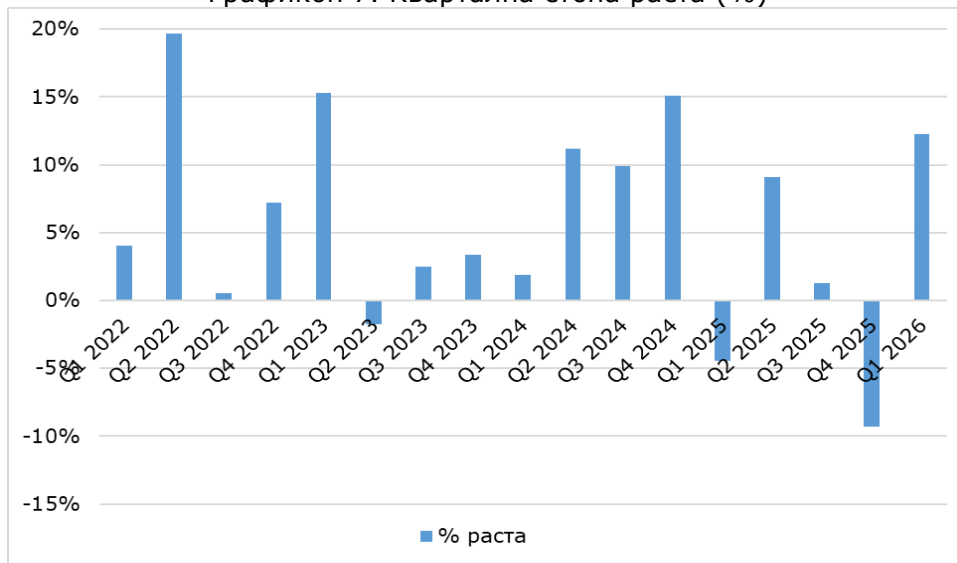
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Подаци са Графикона 6 потврђују изражену сезоналност у наплати прихода од акциза на безалкохолна пића. Током цијелог посматраног периода највиши нивои наплате редовно су остваривани у трећем кварталу, док су најнижи износи углавном евидентирани у првом кварталу године. Таква динамика указује на понављајући сезонски образац који карактерише тржиште безалкохолних пића.

Поред сезонских осцилација, уочљив је и тренд постепеног раста кварталне наплате током посматраног периода. Највиши износи прихода остварени су у посљедњим годинама анализе, што је у складу са растом укупних годишњих прихода од акциза на безалкохолна пића приказаним у претходном поглављу. Детаљнији увид у интензитет промјена у наплати по кварталима дат је кроз анализу кварталних стопа раста у наставку.

Графиконом 7 приказана је квартална стопа раста укупних прихода од акциза на безалкохолна пића за период Q1 2022–Q1 2026. године.

Графикон 7. Квартална стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

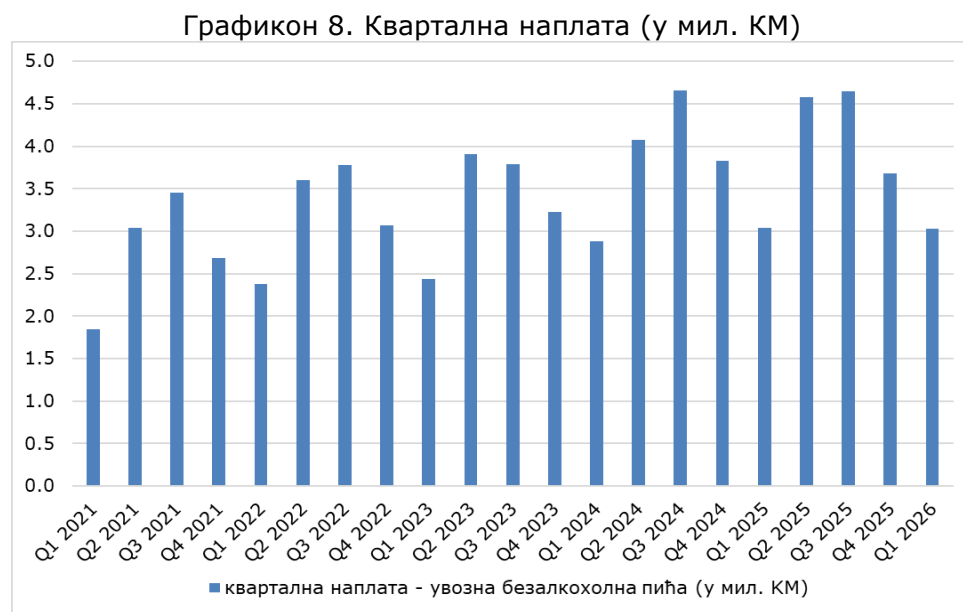
Анализа кварталних стопа раста прихода од акциза на безалкохолна пића показује изражене осцилације током посматраног периода, уз преовладавајући тренд раста. Највећа стопа раста забиљежена је у другом кварталу 2022. године (19,7%). Поред тога, високе стопе раста остварене су у првом кварталу 2023. године (15,3%), другом кварталу 2024. године (11,2%), четвртм кварталу 2024. године (15,1%) те првом кварталу 2026. године (12,3%).

Током посматраног периода већина квартала биљежи позитивне стопе раста, што указује на континуирано повећање прихода од акциза на безалкохолна пића. Изузетак представља други квартал 2023. године, када је забиљежен благи пад прихода, као и први и четврти квартал 2025. године, при чему је у четвртм кварталу 2025. године евидентирана најизраженија негативна стопа раста од -9,3%.

Упркос повременим осцилацијама, укупна динамика кретања прихода указује на узлазни тренд, што потврђује и опоравак наплате у првом кварталу 2026. године, када је остварена стопа раста од 12,3%.

2.2. Квартално кретање прихода од акциза на увозна безалкохолна пића

Графиком 8 приказана је квартална наплата прихода од акциза на увозна безалкохолна пића за период Q1 2021–Q1 2026. године, изражена у милионима КМ.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

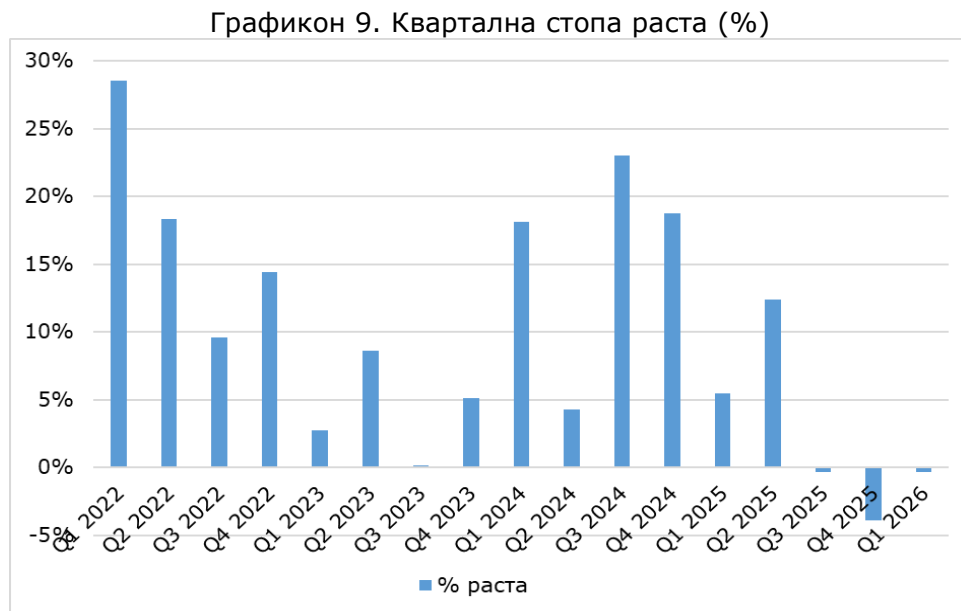
Квартални подаци о наплати прихода од акциза на увозна безалкохолна пића указују на изражене осцилације током посматраног периода. Наплата прихода углавном је била виша у другој половини године, посебно у трећем кварталу, што се може повезати са повећаном потрошњом безалкохолних пића током љетне сезоне. Највиши квартални приход остварен је у трећем кварталу 2024. године, када је наплаћено приближно 4,7 милиона КМ.

Током већег дијела посматраног периода евидентан је постепени раст наплате прихода од акциза на увозна безалкохолна пића. Вриједности су порасле са око 1,8 милиона КМ у првом кварталу 2021. године на више од 4,5 милиона КМ у појединим кварталима 2024. и 2025. године, што указује на дугорочни тренд повећања фискалних прихода по овом основу.

Од уобичајеног сезонског обрасца одступа други квартал 2023. године, када је остварена већа наплата него у наредном, трећем кварталу исте године. Међутим, посматрано на нивоу

цијелог периода, сезонска кретања остају јасно изражена, уз више нивое наплате у кварталима који обухватају љетне мјесеце.

Графиком 9 приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на увозна безалкохолна пића за период Q1 2022–Q1 2026. године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Посматрано кроз цијели период, већина квартала биљежи позитивне стопе раста, што указује на општи тренд повећања прихода од акциза на увозна безалкохолна пића.

Највећа стопа раста забиљежена је у првом кварталу 2022. године (28,5%), док су значајне позитивне стопе остварене и током 2024. године, посебно у првом кварталу (18,1%), трећем кварталу (23,0%) и четвртм кварталу (18,8%). Наведени резултати указују на интензивнији раст прихода од акциза у односу на претходне упоредиве периоде.

С друге стране, негативне стопе раста забиљежене су у појединим кварталима пред крај посматраног периода, укључујући трећи квартал 2025. године (-0,3%), четврти квартал 2025. године (-3,9%) и први квартал 2026. године (-0,3%). Међутим, интензитет ових падова био је релативно ограничен у поређењу са претходно оствареним стопама раста, те не мијења општи тренд повећања прихода од акциза на увозна безалкохолна пића током посматраног периода.

2.3. Квартално кретање прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића

Будући да приходи од акциза на домаћа безалкохолна пића чине већи дио укупне наплате акциза у овом сегменту, њихова динамика у већој мјери одражава општи тренд тржишта безалкохолних пића у БиХ.

Графиком 10 приказана је квартална наплата прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића за период Q1 2021–Q1 2026. године, у милионима КМ.

Графикон 10. Квартална наплата (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

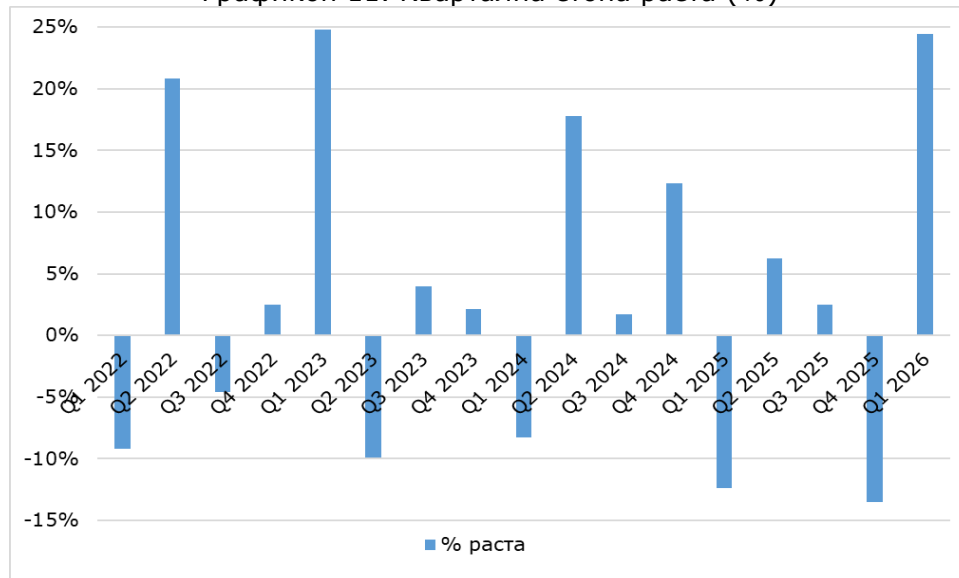
Квартална наплата прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића показује изражене сезонске осцилације током цијелог посматраног периода. Као и код укупних прихода од акциза на безалкохолна пића и прихода од акциза на увозна безалкохолна пића, највиши нивои наплате редовно се остварују у трећем кварталу године. Овакав образац указује на изражену сезоналност тржишта безалкохолних пића, при чему је потрошња најинтензивнија током љетних мјесеци.

Поред сезонских кретања, уочљив је и дугорочни тренд раста прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића. Вриједности наплате у каснијим годинама посматраног периода углавном су више у односу на почетне године, што указује на повећање обима опорезованог промета безалкохолних пића током посматраног периода.

У осталим кварталима (Q1, Q2 и Q4) приходи су углавном нижи у односу на трећи квартал, при чему се најниже вриједности најчешће биљеже у првом кварталу године. Међутим, упркос кварталним осцилацијама, укупна динамика кретања показује стабилан раст наплате прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића током посматраног периода.

Графиконом 11 приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића за период Q1 2022–Q1 2026. године.

Графикон 11. Квартална стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Промијене кварталних стопа раста прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића указују на изражене осцилације током посматраног периода. Иако већина квартала биљежи позитивне стопе раста, њихов интензитет значајно варира, што упућује на промјењиву динамику наплате прихода од акциза из године у годину.

Највеће повећање прихода остварено је у првом кварталу 2023. године (24,8%) и првом кварталу 2026. године (24,5%). Значајна стопа раста забиљежена је и у другом кварталу 2022. године (20,8%), што указује на снажно повећање прихода у односу на упоредиве периоде.

С друге стране, негативне стопе раста евидентирани су у првом кварталу 2025. године (-12,4%) и четвртм кварталу 2025. године (-13,5%), при чему је пад у посљедњем кварталу 2025. године био најизраженији током цијелог посматраног периода. Пад прихода у првом и четвртм кварталу 2025. године одразио се и на кретање укупних прихода од акциза на безалкохолна пића приказаних на Графикону 7.

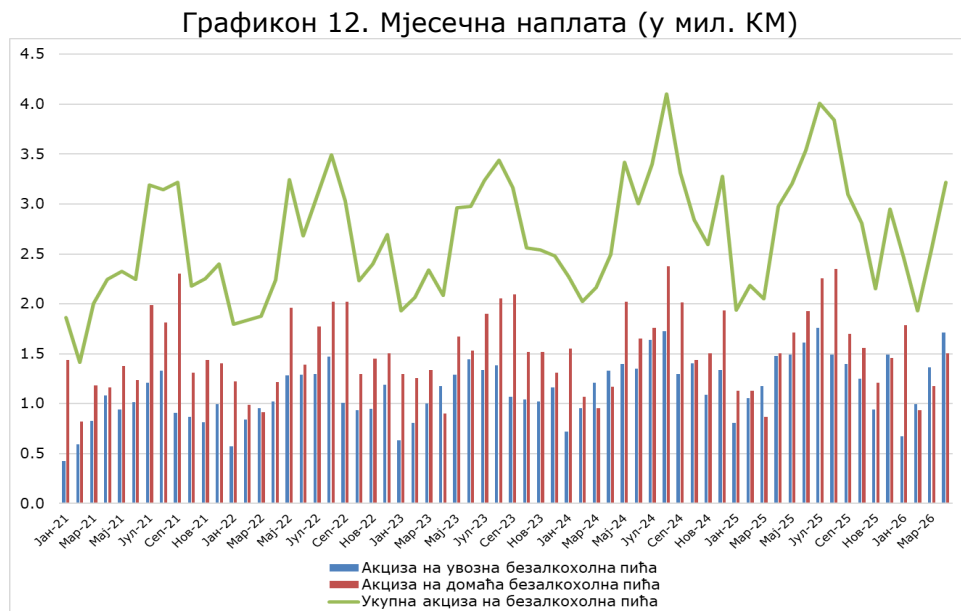
Упркос повременим падовима, посматрани период карактерише преовладавајући тренд раста прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића, што потврђују високе позитивне стопе раста остварене у више квартала током анализираниог периода.

3. Мјесечно кретање прихода од акциза на безалкохолна пића

У овом поглављу анализирано је мјесечно кретање прихода од акциза на безалкохолна пића у Босни и Херцеговини, с посебним освртом на приходе остварене од домаћих и увозних безалкохолних пића. Анализа мјесечних података омогућава детаљнији увид у динамику наплате ових прихода у односу на кварталне показатеље, те доприноси идентификовању сезонских образаца и краткорочних осцилација у њиховом кретању.

Циљ анализе је да се утврде основни трендови и сезонске карактеристике наплате акциза на безалкохолна пића, као и релативни допринос домаћих и увозних производа укупно оствареним приходима. Добијени резултати могу послужити као основа за боље разумијевање кретања прихода од акциза и подршку фискалном планирању и праћењу ефеката пореске политике.

Графиком 12 приказано је мјесечно кретање прихода од акциза на безалкохолна пића за период јануар 2021 – април 2026. године, изражено у милионима КМ. Поред укупно наплаћених прихода од акциза на безалкохолна пића, приказана је и структура прихода према поријеклу производа, односно приходи од акциза на домаћа и увозна безалкохолна пића.

На графикону се уочава изражен сезонски образац кретања прихода од акциза на безалкохолна пића. Највиши нивои наплате углавном се остварују током лјетних мјесеци, односно у периоду од маја до септембра, док су приходи на почетку године (јануар–март) у правилу нижи. Током лјетног периода наплата је стабилнија и остварује се на вишем нивоу у односу на остатак године.

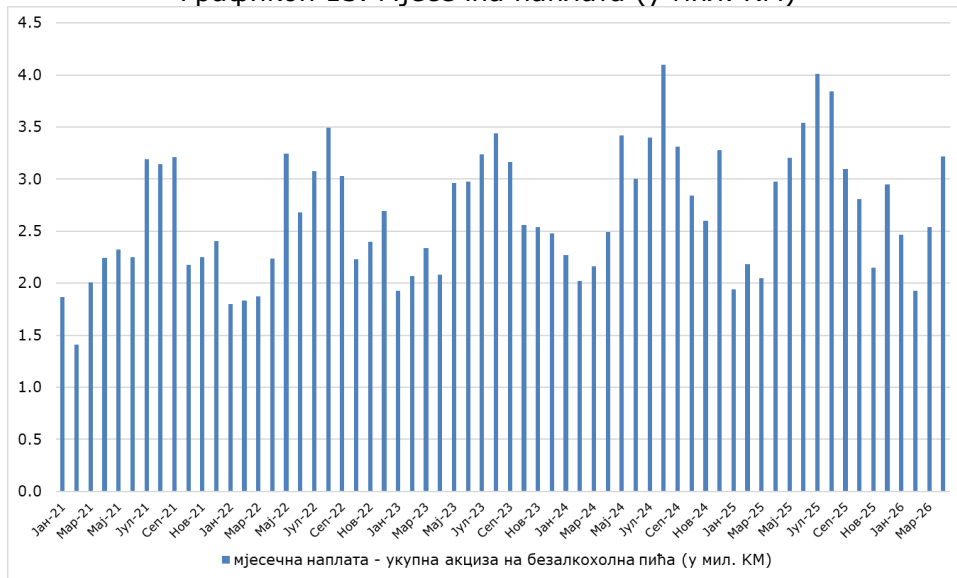
Понављање оваквог обрасца кроз цијели посматрани период указује на изражену сезоналност прихода од акциза на безалкохолна пића. Поред сезонских осцилација, уочљив је и тренд постепеног раста наплаћених прихода у каснијим годинама у односу на почетак посматраног периода.

Детаљнија анализа кретања укупних мјесечних прихода од акциза на безалкохолна пића, као и прихода од акциза на домаћа и увозна безалкохолна пића, приказана је у наставку.

3.1. Мјесечно кретање укупних прихода од акциза на безалкохолна пића

Графиком 13 приказана је мјесечна наплата укупних прихода од акциза на безалкохолна пића за период јануар 2021–април 2026. године, изражена у милионима КМ.

Графикон 13. Мјесечна наплата (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Из графикона се уочава изражен сезонски карактер наплате прихода од акциза на безалкохолна пића. Приходи су у правилу највиши током љетних мјесеци, посебно у јулу и августу, док се најнижи нивои наплате најчешће биљеже у периоду од јануара до марта. Овакав образац понавља се током цијелог посматраног периода, што указује на изражену сезоналност у кретању ових прихода.

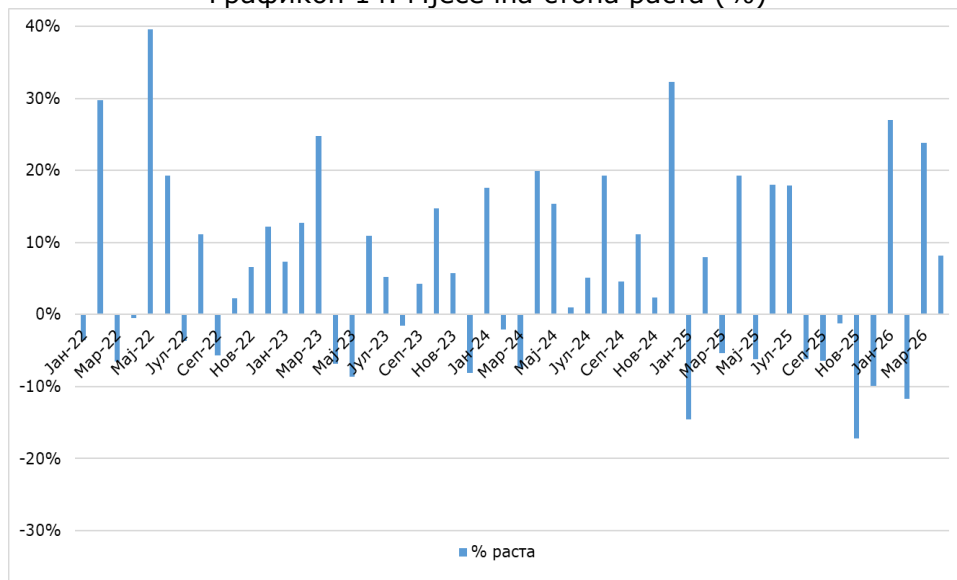
Поред сезонских осцилација, уочљив је и тренд раста наплаћених прихода кроз вријеме. Вриједности остварене у посљедњим годинама посматраног периода углавном су више у односу на почетне године, што указује на повећање прихода од акциза на безалкохолна пића.

Највећа мјесечна наплата забиљежена је у августу 2024., те јулу и августу 2025. године, док је најмања наплата евидентирана у фебруару 2021. године. Разлика између најнижих и највиших мјесечних вриједности додатно потврђује постојање значајних сезонских осцилација у наплати прихода од акциза на безалкохолна пића.

Детаљнији увид у структуру и динамику ових кретања дат је кроз анализу прихода од акциза на домаћа и увозна безалкохолна пића у наредним потпоглављима.

Графиконом 14 приказана је мјесечна стопа раста укупних прихода од акциза на безалкохолна пића за период јануар 2022–април 2026. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 14. Мјесечна стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

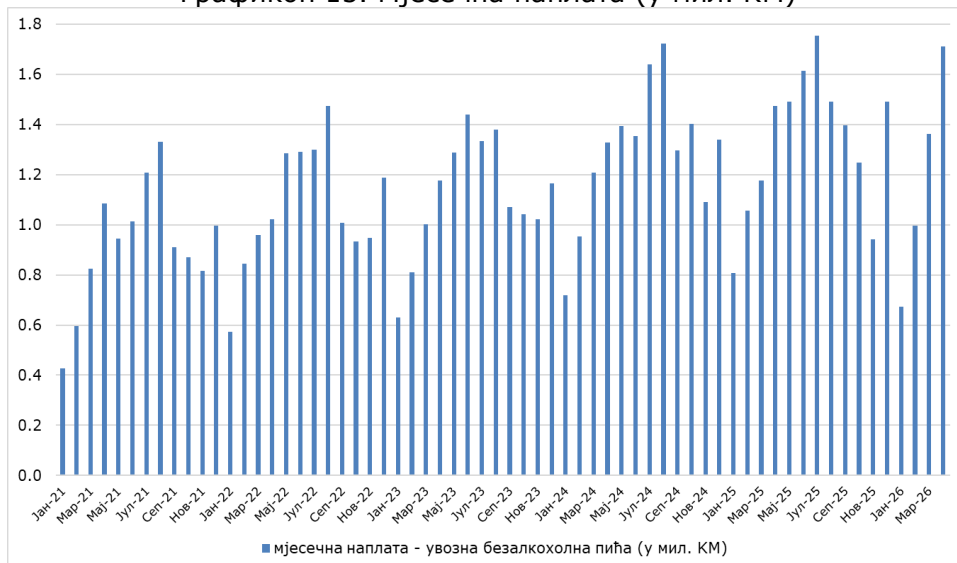
Највеће повећање у наплати укупних прихода од акциза на безалкохолна пића у посматраном периоду забиљежено је у мају 2022. године (39,6%), децембру 2024. године (32,3%) те јануару и марту 2026. године (27,0% и 23,9%), у односу на исте мјесеце претходне године. С друге стране, највећи пад прихода евидентиран је у новембру 2025. године (-17,2%), док је значајно смањење забиљежено и у јануару 2025. године (-14,6%).

Кретање мјесечних стопа раста указује на изражене осцилације у наплати прихода од акциза на безалкохолна пића, при чему су током посматраног периода забиљежене и изразито високе позитивне и негативне стопе промјене у односу на исте мјесеце претходне године.

3.2. Мјесечно кретање прихода од акциза на увозна безалкохолна пића

Графиком 15 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на увозна безалкохолна пића за период јануар 2021–април 2026. године, изражено у милионима КМ.

Графикон 15. Мјесечна наплата (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

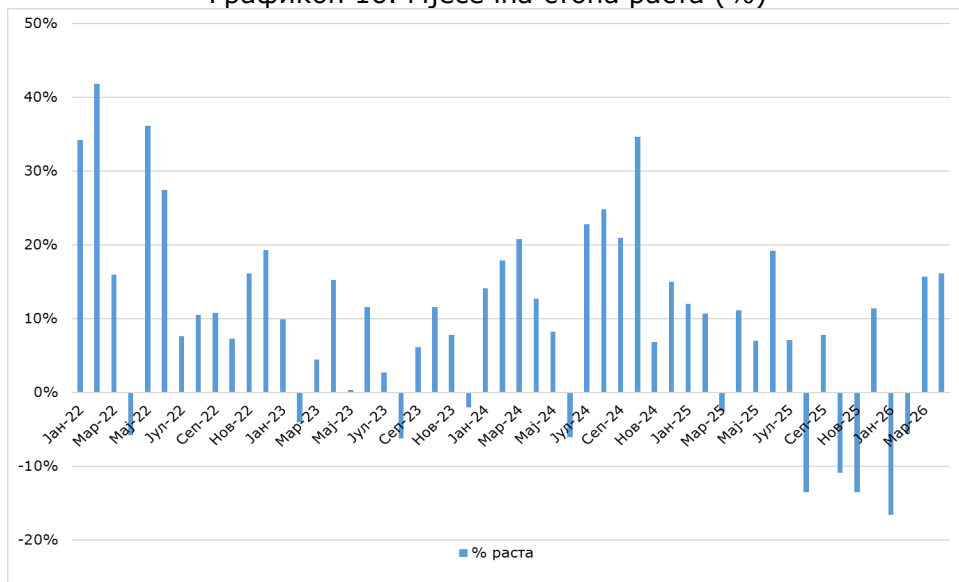
Као и код укупних прихода од акциза на безалкохолна пића приказаних на мјесечном нивоу, и код прихода од акциза на увозна безалкохолна пића уочава се изражен сезонски образац кретања. Највиши приходи углавном се остварују током љетних мјесеци, док се најниже вриједности наплате најчешће биљеже у јануару.

Највећи приходи у посматраном периоду остварени су у јулу 2025. и августу 2024. године. Истовремено, у априлу 2026. године забиљежена је релативно висока наплата прихода од акциза на увозна безалкохолна пића у односу на уобичајена кретања за тај мјесец, што указује на интензивнију наплату у односу на претходне године.

Посматрано у цјелини, мјесечна кретања прихода од акциза на увозна безалкохолна пића потврђују присуство сезонских осцилација, уз истовремени тренд раста наплаћених прихода током посматраног периода.

Графиком 16 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на увозна безалкохолна пића за период јануар 2022–април 2026. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 16. Мјесечна стопа раста (%)

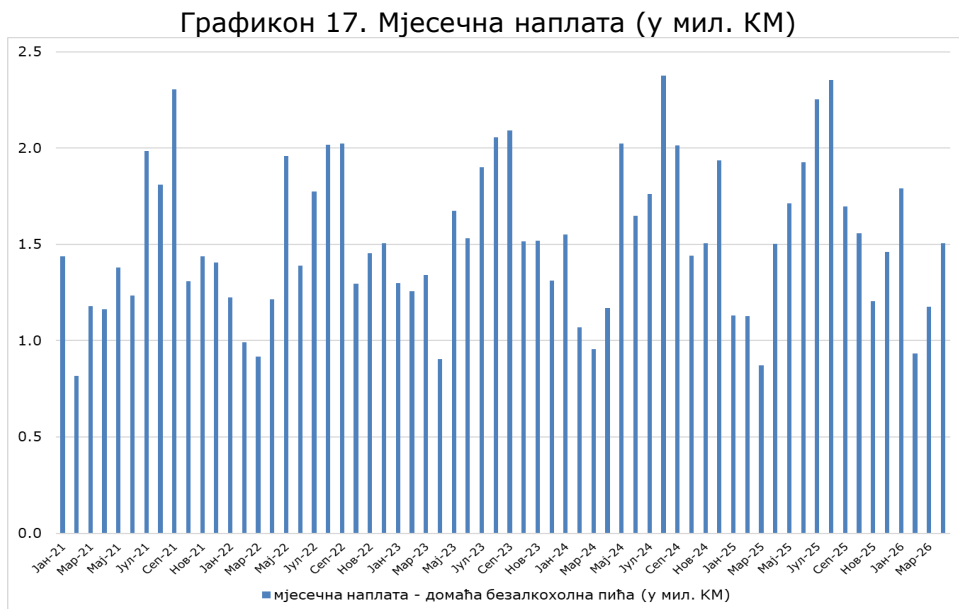
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Највеће стопе раста прихода од акциза на увозна безалкохолна пића забиљежене су током 2022. године. У односу на исте мјесеце претходне године, наплата је у јануару порасла за 34,3%, у фебруару за 41,9%, у мају за 36,1%, а у јуну за 27,5%. Значајан раст остварен је и у октобру 2024. године, када је наплата била већа за 34,7% у односу на октобар претходне године.

С друге стране, током 2025. године забиљежено је успоравање раста, односно пад прихода у појединим мјесецима. Тако је у августу 2025. године евидентиран пад од 13,5%, у октобру 10,9%, а у новембру 13,5% у односу на исте мјесеце претходне године. Највећи пад у посматраном периоду забиљежен је у јануару 2026. године, када је наплата прихода од акциза на увозна безалкохолна пића била мања за 16,6% у односу на јануар 2025. године. Негативна стопа раста забиљежена је и у фебруару 2026. године, након чега су у марту и априлу евидентирани позитивне стопе раста од приближно 16% у односу на исте мјесеце претходне године.

3.3. Мјесечно кретање прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића

Графиком 17 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића за период јануар 2021–април 2026. године, изражено у милионима КМ.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

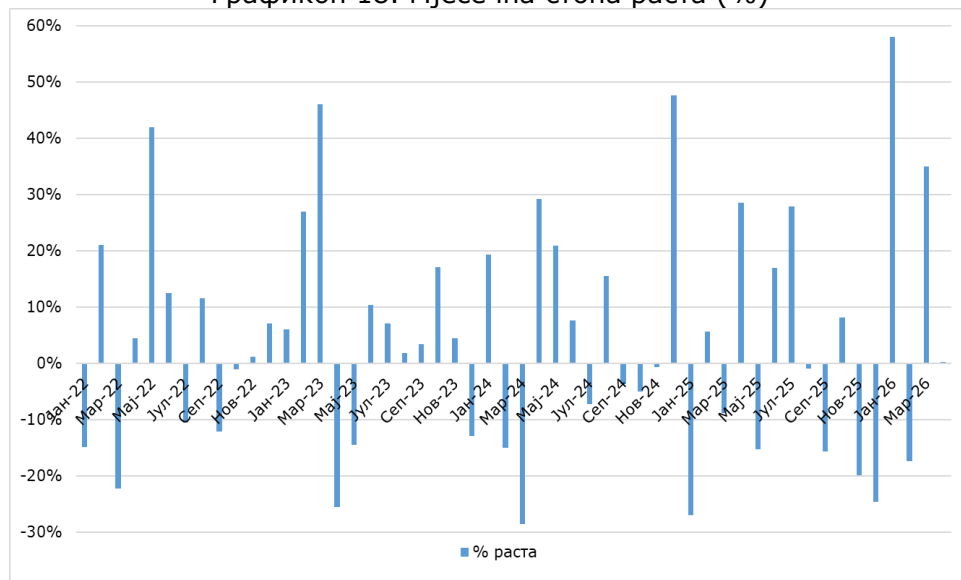
Мјесечна наплата прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића током посматраног периода показује релативно стабилну динамику, уз повремене израженије осцилације између појединих мјесеци. Виши нивои наплате углавном су остваривани у другој половини године, док су ниже вриједности најчешће евидентиране почетком године.

Највећи приходи забиљежени су у септембру 2021., августу 2024. године те у јулу и августу 2025. године. С друге стране, најнижи нивои наплате евидентирани су углавном у фебруару и марту, док се као изузетак издваја април 2023. године, када је остварен један од најнижих мјесечних износа у цијелом посматраном периоду.

Посматрано у цјелини, кретање прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића карактеришу редовне мјесечне осцилације, уз постепено повећање нивоа наплате у односу на почетак посматраног периода.

Графиком 18 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића за период јануар 2022–април 2026. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 18. Мјесечна стопа раста (%)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У посматраном периоду уочавају се изражене осцилације, односно смјене периода повећања и смањења прихода. Најизраженија повећања забиљежена су у јануару 2026. године (58,1%), децембру 2024. године (47,6%), марту 2023. године (46,8%) и мају 2022. године (42,0%). Истовремено, највећа смањења евидентирана су у марту 2024. године (-28,7%), јануару 2025. године (-27,0%) и априлу 2023. године (-25,6%). Овако изражене осцилације указују на значајну промјенивост мјесечне динамике наплате прихода од акциза на домаћа безалкохолна пића у односу на исте мјесеце претходне године.

Посматрано у цјелини, кретање мјесечних стопа раста карактеришу повремена значајна одступања, при чему се смјењују периоди интензивног раста и пада прихода. Таква динамика потврђује да су мјесечна кретања осјетљивија на краткорочне промјене него годишњи и квартални показатељи.

Закључак

Анализа прихода од акциза на безалкохолна пића у Босни и Херцеговини за период 2021–2026. године показује да се ради о релативно малом, али фискално стабилном сегменту акцизних прихода, чије је кретање условљено комбинованим дјеловањем дугорочних тржишних трендова и изражених сезонских образаца потрошње.

На годишњем нивоу евидентиран је континуиран раст укупне наплате од 2021. до 2024. године, док је у 2025. години забиљежена блага стагнација. Упркос томе, укупни приходи задржани су на нивоу знатно вишем у односу на почетак посматраног периода, што потврђује стабилност тржишта и отпорност овог сегмента прихода на краткорочне тржишне поремећаје. Истовремено, анализа структуре прихода показује да домаћа безалкохолна пића и даље остварују доминантан допринос укупној наплати, док приходи од акциза на увозна безалкохолна пића расту бржом динамиком и постепено повећавају своје учешће у укупним приходима.

Резултати кварталне и мјесечне анализе јасно потврђују постојање изражене сезонности. Највећи износи прихода редовно се остварују током љетних мјесеци и трећег квартала године, што указује на снажну повезаност наплате акциза са сезонским обрасцима потрошње безалкохолних пића. Таква кретања присутна су током цијелог анализираног периода и представљају једно од основних обиљежја овог сегмента акцизних прихода.

Истовремено, анализа стопа раста указује на постојање значајне краткорочне волатилности, нарочито на мјесечном нивоу. Поједини мјесеци биљеже изразито високе позитивне или негативне стопе промјене у односу на исте периоде претходне године, што потврђује осјетљивост ових прихода на промјене у потрошачком понашању, дистрибуцији производа, тржишним активностима произвођача и увозника, као и на шире економске околности које утичу на промет безалкохолних пића. Међутим, посматрано из дугорочне перспективе, наведене осцилације нису нарушиле основни тренд раста наплате.

Свеукупно посматрано, приходи од акциза на безалкохолна пића представљају поуздан и релативно стабилан извор јавних прихода, али истовремено и вриједан индикатор кретања на тржишту безалкохолних пића у Босни и Херцеговини. Због изражене повезаности са потрошњом и тржишним трендовима, континуирано праћење ових прихода може допринијети квалитетнијем фискалном планирању, прецизнијем прогнозирању прихода од индиректних пореза и правовременом препознавању промјена у структури домаће потрошње и увоза безалкохолних пића.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s